Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
ATHANASIOSA RANTOSA,
predstavljeni 4. oktobra 2024[1]

Zadeva C-365/23 [Arce][i]

SIA „A“
proti
C,
D,
E

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija))

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva Sveta 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člen 1 – Področje uporabe – Člen 2(b) – Pojem ‚potrošnik‘ – Člen 3(1) – Člen 4(2) – Člen 5 – Člen 6(1) – Člen 8a – Vnaprej oblikovana tipska pogodba – Pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom, ki zagotavlja podporne storitve za športni razvoj in karierno pomoč, ter mladoletnim športnikom, ‚obetavnim‘ igralcem, ki ga zastopata starša – Pogoj, ki določa obveznost izplačila temu prodajalcu ali ponudniku plačila v višini 10 % prihodkov, ki jih bo ta športnik prejel v naslednjih 15 letih – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 17 – Lastninska pravica – Člen 24 – Otrokove pravice“

I. Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 2(b), člena 3(1), člena 4(2), člena 5, člena 6(1) in člena 8a Direktive 93/13/EGS[2] o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah v povezavi s členom 17(1) in členom 24 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med A, družbo z omejeno odgovornostjo po latvijskem pravu, ustanovljeno za zagotavljanje razvoja športnikov v Latviji (v nadaljevanju: družba A), ter fizičnimi osebami C, mladoletnim „obetavnim“ ljubiteljskim igralcem, in njegovima staršema, D in E (v nadaljevanju: starša), v zvezi z izplačilom plačila, ki ga družbi A dolguje C v zameno za

[1] Jezik izvirnika: francoščina.

[i] Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

[2] Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 (UL 2011, L 304, str. 64).

zagotavljanje storitev v skladu s pogodbo o opravljanju podpornih storitev za športni razvoj in karierno pomoč, sklenjeno 14. januarja 2009 med družbo A na eni strani ter C in njegovima staršema na drugi strani (v nadaljevanju: sporna pogodba).

3. Sodišče bo moralo v okviru te zadeve preučiti možnost uporabe prava Unije s področja varstva potrošnikov, zlasti Direktive 93/13, za pogodbo, kakršna je sporna pogodba, v posebnem kontekstu potrošnika, ki je bil sprva mladoleten in sta ga zastopala starša, vendar je v času trajanja pogodbe dopolnil polnoletnost in postal poklicni igralec. Sodba, ki bo izrečena, bo zarisala obseg uporabe te direktive in povsem očitno je, da bo pustila pečat na vsebini tovrstnih pogodb, ki bo precej presegel zgolj športno področje.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 93/13

4. V deseti, trinajsti in šestnajsti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker je učinkovitejše varstvo potrošnika mogoče doseči s sprejetjem enotnih predpisov glede nepoštenih pogodbenih pogojev; ker se morajo taki predpisi uporabljati za vse pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki; ker je treba iz te direktive med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu;

[…]

ker se predpostavlja, da zakoni ali predpisi držav članic, ki neposredno ali posredno določajo pogoje v potrošniških pogodbah, ne vsebujejo nepoštenih pogojev; ker se zato ne zdi potrebno, da bi za pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in načelih ali določbah mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, veljale določbe te direktive; ker izraz ‚obvezni zakoni ali predpisi' v členu 1(2) zajema tudi pravila, ki v skladu z zakonom veljajo med pogodbenima strankama, če ni bilo dogovorjeno drugače;

[…]

ker je treba oceno nepoštenih pogodbenih pogojev, glede na izbrana splošna merila, zlasti pri prodajnih ali dobavnih dejavnostih na javnopravnih področjih, ki nudijo skupinske storitve in upoštevajo solidarnost med uporabniki, dopolniti z možnostjo za celotno oceno različnih vpletenih interesov; ker je za to potrebna zahteva dobre vere; ker je treba pri oceni dobre vere zlasti posvečati pozornost moči pogajalske pozicije strank, ali je bil potrošnik spodbujen v strinjanje s pogodbenim pogojem in ali je bilo blago ali storitve prodano ali dobavljeno na posebno naročilo potrošnika; ker zahtevo dobre vere lahko izpolni prodajalec ali dobavitelj, če posluje lojalno in pravično z drugo stranko, katere zakonite interese mora upoštevati".

5. Člen 1(1) te direktive določa:

„Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.“

6. V skladu s členom 2(b) navedene direktive je pojem „potrošnik“ opredeljen kot „vsak[a] fizičn[a] oseb[a], ki […] deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti“. V skladu s členom 2(c) te direktive pojem „prodajalec ali ponudnik“ pomeni „fizično ali pravno osebo, ki […] deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“.

7. Člen 3 Direktive 93/13 določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

2. Pogodbeni pogoj šteje za pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

Dejstvo, da sta se stranki o nekaterih vidikih pogoja ali o posebnem pogoju dogovorili posamično, ne izključuje uporabe tega člena za preostalo pogodbo, če celotna ocena pogodbe pokaže, da gre vendarle za vnaprej oblikovano tipsko pogodbo.

Če prodajalec ali ponudnik trdi, da sta se stranki o tipskem pogoju dogovorili posamično, nosi dokazno breme.

[…]“

8. Člen 4 te direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nepoštenosti pogojev ni povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom ter ustreznostjo med izmenjanim storitvam ali blagom, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

9. Člen 5 navedene direktive med drugim določa, da morajo biti „[p]ri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, […] ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku“.

10. Člen 6(1) iste direktive določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika

in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

11. Člen 8 Direktive 93/13 določa, da lahko „[d]ržave članice […] na področju, ki ga ureja ta direktiva, sprejmejo ali ohranijo najstrožje določbe, ki so združljive s Pogodbo, da bi zagotovile najvišjo stopnjo varstva potrošnikov“.

12. Člen 8a(1) te direktive določa:

„Če država članica sprejme določbe v skladu s členom 8, o tem in o kakršnih koli naknadnih spremembah obvesti Komisijo, zlasti kadar te določbe:

– ugotavljanje nepoštenosti razširijo na individualno dogovorjene pogodbene pogoje, ali na ustreznost, cene ali plačila, ali

– vsebujejo sezname pogodbenih pogojev, ki štejejo za nepoštene.“

2. Direktiva 2005/29/ES

13. Člen 5(3) Direktive 2005/29/ES[3] določa:

„Poslovne prakse, ki bi lahko povzročile bistveno izkrivljanje ekonomskega obnašanja samo ene od jasno določljivih skupin potrošnikov, ki so zaradi telesne ali duševne hibe, starosti ali lahkovernosti še posebej dovzetni za določeno poslovno prakso ali za izdelek, na katerega se slednja nanaša, na način, ki ga trgovec lahko razumno predvidi, se ocenijo z vidika povprečnega člana navedene skupine. To ne vpliva na običajno in zakonito oglaševalsko prakso, za katero so značilna pretiravanja ali trditve, ki naj se ne bi razumele dobesedno.“

B. Latvijsko pravo

1. Civilni zakonik

14. Člen 186 Latvijas Republikas Civillikums (civilni zakonik Republike Latvije, v nadaljevanju: civilni zakonik) z dne 20. februarja 1937[4] določa, da „[s]tarši skupaj zastopajo svoje otroke v osebnih in premoženjskih razmerjih (skupno zastopanje) […]“.

15. Člen 223 civilnega zakonika določa, da sta „[o]če in mati […] na podlagi njune pravice do varstva in vzgoje naravna skrbnika svojih mladoletnih otrok“.

16. Člen 293 tega zakonika določa:

„Skrbnik lahko v interesu mladoletnika sklepa vse vrste pogodb, ki se nanašajo na mladoletnika, ter sprejema in izvršuje plačila. Vsi tovrstni akti zavezujejo mladoletnika, če je skrbnik ravnal

[3] Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL 2005, L 149, str. 22, v nadaljevanju: Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah).

[4] *Valdības Vēstnesis*, 1937, št. 41.

v dobri veri in pri tem ostal v mejah dobrega finančnega poslovodenja, vendar mladoletnika ne zavezujejo po dopolnitvi polnoletnosti, razen če za to obstajajo posebne potrebe.“

17. V skladu s členom 1408 navedenega zakonika „[m]ladoletniki nimajo pravne sposobnosti“.

2. Zakon o varstvu pravic potrošnikov

18. Člen 1 Patērētāju tiesību aizsardzības likums (zakon o varstvu pravic potrošnikov) z dne 1. aprila 1999,[5] naslovljen „Izrazi, uporabljeni v tem zakonu“, v različici, ki je veljala ob sklenitvi pogodbe iz postopka v glavni stvari, je v točkah 3 in 4 opredeljeval ta pojma:

„potrošnik: vsaka fizična oseba, ki izrazi željo pridobiti, pridobi ali lahko pridobi blago ali storitve za namene, ki so zunaj njene gospodarske ali poklicne dejavnosti;

ponudnik storitev: vsaka oseba, ki v okviru svoje gospodarske ali poklicne dejavnosti opravi storitev za potrošnika; […].“

19. Člen 6 tega zakona, naslovljen „Nepošteni pogodbeni pogoji“, je v različici, ki je veljala ob sklenitvi sporne pogodbe, določal:

„[…]

2. Pogodbeni pogoji morajo biti sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku.

3. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, je nepošten, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v s pogodbo določenih pravicah in obveznostih strank.

[…]

8. Nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene proizvajalec, prodajalec ali ponudnik storitev, so od trenutka sklenitve pogodbe naprej nični, pogodba pa še naprej ostane v veljavi, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.

[…]“

20. Člen 6 navedenega zakona, s katerim je bil v latvijsko pravo prenesen člen 4(2) Direktive 93/13, je v različici, ki je začela veljati 1. julija 2014, v odstavku 2^2 določal:

„Določbe tega člena se ne uporabljajo za pogodbene pogoje, ki opredeljujejo predmet pogodbe ali ki se nanašajo na ustreznost cene ali plačila za blago ali storitev, če so ti pogoji sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. […]“

[5] *Latvijas Vēstnesis*, 1999, št. 104/105.

III. Spor o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

21. A, družba z omejeno odgovornostjo po latvijskem pravu, se ukvarja z zagotavljanjem razvoja športnikov v Latviji. V ta namen športnikom ponuja nabor storitev za razvoj njihovih poklicnih sposobnosti in kariere s sklenitvijo pogodb, ki določajo obveznost plačila v prihodnosti, če bodo izpolnjeni določeni pogoji.

22. C, fizična oseba, je bil mladoletnik, star 17 let, ki je bil na samem začetku leta 2009 mlad košarkar in še ni začel kariere na poklicni ravni (torej ga ni zaposloval noben klub).

23. Družba A na eni strani ter C in njegova starša na drugi strani so 14. januarja 2009 sklenili sporno pogodbo v korist C. Cilj te pogodbe je bil C zagotoviti uspešno poklicno športno kariero v košarki. Ta pogodba je bila sklenjena za obdobje 15 let, to je do 14. januarja 2024.

24. S tega zornega kota je navedena pogodba določala, da bo družba A C ponudila cel nabor storitev.[6] V skladu s točko 6.1 iste pogodbe (v nadaljevanju: sporni pogoj) se je C zavezal, da bo tej družbi plačal plačilo v višini 10 % vseh neto prihodkov, pridobljenih v času trajanja sporne pogodbe na dogodkih v zvezi z igro, oglaševanjem, trženjem in pojavljanjem v medijih, povezanih z zadevnim športom, skupaj z davkom na dodano vrednost, ki se uporablja v Latviji, če bodo ti prihodki znašali vsaj 1500 EUR mesečno.

25. Iz elementov, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, je razvidno, da je navedeni pogoj vnaprej določila družba A in da se stranki o njem nista dogovorili posamično v smislu člena 3(1) Direktive 93/13. Šlo naj bi torej za vnaprej oblikovano tipsko pogodbo, ki so jo pod enakimi pogoji sklenili še drugi mladi športniki.

26. Po navedbah predložitvenega sodišča naj bi družba A v letih 2009 in 2010 C zagotovila podporne storitve za športni razvoj in kariero, kot je to določala sporna pogodba, zlasti individualne treninge in treninge v ekipi pod vodstvom strokovnjakov, v kar naj bi morala vložiti finančna sredstva. Čeprav naj C dela ponujenih storitev ne bi uporabil, družba A meni, da so C in njegova starša, ker ji niso poravnali plačila, določenega za prejete storitve, kršili navedeno pogodbo.

27. Glede na to, da so prihodki, ki jih je ustvaril C, ki je medtem postal poklicni košarkar, na podlagi pogodb, sklenjenih s športnimi klubi, v zadevnem obdobju skupaj znašali 16.637.779,90 EUR, bi moral torej C družbi A plačati 10 % tega zneska, kar skupaj znaša 1.663.777,99 EUR.

28. Družba A je 29. junija 2020 zoper osebo C in njegove starše vložila tožbo za izplačilo plačila, določenega v sporni pogodbi.

29. Prvostopenjsko in nato pritožbeno sodišče sta zahtevke, ki jih je vložila družba A, zavrnili zlasti z obrazložitvijo, da sporna pogodba ni bila skladna z nacionalnimi določbami o varstvu potrošnikov in da je bil sporni pogoj nepošten.

[6] Storitve, ki jih je ponujala družba A, so zajemale zlasti storitve usposabljanja in treniranja, storitve športne medicine in podporo športnega psihologa, ukrepe za poklicno usmerjanje (priprava, izvajanje in spremljanje kariernega načrta ter sklepanje pogodb med športnikom in športnimi klubi), pa tudi podporo pri trženju, pravnih storitvah in računovodstvu.

30. Družba A je vložila kasacijsko pritožbo pri Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija), predložitvenem sodišču, v kateri je trdila, da se določbe o varstvu pravic potrošnikov v obravnavani zadevi ne uporabljajo, ker je treba zadevno pogodbo obravnavati, kot da spada na področje pogodb za „obetavne mlade“ športnike, za katere naj se te določbe ne bi uporabljale. Ta družba je v kasacijski pritožbi predlagala, naj se pri Sodišču vloži predlog za sprejetje predhodne odločbe.

31. Po mnenju tega sodišča je Sodišče že razložilo pojem „potrošnik“, vendar do zdaj v okviru svoje sodne prakse ni preučilo, ali se določbe o varstvu pravic potrošnikov uporabljajo na področju športa.

32. Po njegovi oceni je treba na to vprašanje odgovoriti pritrdilno. Ker namreč pogodbe iz sektorja športa niso s posebnimi predpisi izključene s področja uporabe Direktive 93/13, jih je mogoče v skladu z določbami te direktive opredeliti kot „pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom“.

33. Poleg tega po mnenju navedenega sodišča ni upoštevno dejstvo, da je dejavnost mladega športnika pozneje postala pretežno poklicna, saj navedeno dejstvo samo po sebi prejemniku storitev ne more odvzeti pravice, da se sklicuje na status „potrošnika“ v smislu Direktive 93/13.[7]

34. Dalje, to sodišče poudarja razlike, ki izhajajo iz sodne prakse držav članic in prav tako govorijo v prid nujnosti postavitve vprašanj za predhodno odločanje o tem, ali se zahteve na področju varstva potrošnikov iz te direktive uporabljajo za pogodbe, ki jih sklenejo mladi športniki in športni klubi.[8]

35. V teh okoliščinah je Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali pogodba o zagotavljanju podpornih storitev za razvoj in kariero športnika, sklenjena med na eni strani trgovcem, ki opravlja svojo gospodarsko dejavnost na področju razvoja in treniranja športnikov, in na drugi strani mladoletnikom, ki ga zastopata starša in ki v času sklenitve pogodbe ni opravljal poklicne dejavnosti na področju zadevnega športa, spada na področje uporabe [Direktive 93/13]?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali Direktiva 93/13 nasprotuje nacionalni sodni praksi, v skladu s katero se zakonodaja, s katero je bila ta direktiva prenesena v nacionalni pravni red, razlaga tako, da se določbe o varstvu pravic potrošnikov iz te direktive uporabljajo tudi za take pogodbe?

[7] Zato naj bi se obravnavana zadeva razlikovala od zadev, na katere se nanaša sodna praksa Sodišča v zvezi z uporabo pravil o sodni pristojnosti (glej sodbi z dne 25. januarja 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, točke 31, 38 in 39 ter navedena sodna praksa), ter z dne 10. decembra 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, točki 40 in 42 ter navedena sodna praksa)).

[8] Glej v tem smislu v zvezi s pomenom zagotavljanja enotne razlage prava Unije sodbo z dne 6. oktobra 2021, Consorzio Italian Management in Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, točka 49). Glede na informacije, ki jih ima na voljo predložitveno sodišče, je Cour d'appel de Paris (višje sodišče v Parizu, Francija) s sodbo z dne 23. maja 2019 razsodilo, da je košarkar, ki je kot bodoči igralec sklenil pogodbo o opravljanju storitev s športno agencijo, v skladu s katero se je agencija zavezala, da se bo za njegov račun pogajala s športnimi klubi o zaposlitvi tega športnika, v zameno za to pa se je košarkar zavezal, da bo tej agenciji plačal določen znesek, ki ustreza deležu dohodka, ustvarjenega s pogodbami, sklenjenimi na podlagi navedenega sodelovanja, deloval kot potrošnik, in ne kot prodajalec ali ponudnik (CA Paris, 2, 23.05.2019, št. 1602277). Oberlandesgericht München (višje deželno sodišče v Münchnu, Nemčija) pa je v sodbi z dne 7. novembra 2002 v okviru spora med mladim igralcem tenisa in športno agencijo v zvezi s podobno pogodbo o opravljanju storitev, sklenjeno med strankama v tisti zadevi, menilo, da se za navedeno pravno razmerje ne uporabijo nacionalna pravila o varstvu potrošnikov (OLG München, 7.11.2002 – 19 U 3238/02).

3. Če je odgovor na prvo ali drugo vprašanje pritrdilen, ali lahko nacionalno sodišče na podlagi člena 3 Direktive 93/13 presoja nepoštenost pogodbenega pogoja, v skladu s katerim se mladi športnik zaveže, da bo za zagotavljanje pogodbeno določenih podpornih storitev za razvoj in kariero v določenem športu plačal plačilo v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, in navedenega pogoja ne šteje za enega od tistih, za katere se v skladu s členom 4(2) Direktive 93/13 ne presoja nepoštenost?

4. Če je odgovor na tretje vprašanje pritrdilen, ali je treba pogodbeni pogoj, v skladu s katerim se mladi športnik zaveže, da bo za zagotavljanje pogodbeno določenih podpornih storitev za razvoj in kariero plačal plačilo v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, šteti za [pogoj,]sestavljen v jasnem, razumljivem jeziku v smislu člena 5 Direktive 93/13, glede na to, da mladi športnik ob sklenitvi pogodbe ni imel jasne informacije o vrednosti opravljene storitve in o znesku, ki ga je treba plačati za navedeno storitev, na podlagi katere bi lahko ocenil finančne posledice, ki bi mu lahko zaradi tega nastale?

5. Če je odgovor na tretje vprašanje pritrdilen, ali je treba šteti, da je na podlagi člena 3(1) Direktive 93/13 pogodbeni pogoj, v skladu s katerim se mladi športnik zaveže, da bo za zagotavljanje pogodbeno določenih podpornih storitev za razvoj in kariero plačal plačilo v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, pogoj, ki v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank, glede na to, da navedeni odstavek vrednosti opravljene storitve ne povezuje s stroškom, ki ga pomeni za potrošnika?

6. Če je odgovor na peto vprašanje pritrdilen, ali je odločba nacionalnega sodišča, s katero se znesek, katerega plačilo se lahko zahteva od potrošnika v korist ponudnika storitev, zniža na višino dejanskih stroškov, ki so slednjemu nastali pri opravljanju storitev za potrošnika na podlagi pogodbe, v nasprotju s členom 6(1) Direktive 93/13?

7. Če je odgovor na tretje vprašanje nikalen in če se v skladu s členom 4(2) Direktive 93/13 ne presoja nepoštenost pogodbenega pogoja, v skladu s katerim se potrošnik zaveže, da bo za zagotavljanje pogodbeno določenih podpornih storitev za razvoj in kariero plačal plačilo v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, ali lahko nacionalno sodišče, če ugotovi, da je znesek plačila očitno nesorazmeren glede na prispevek ponudnika storitev, kljub temu razglasi, da je navedeni pogodbeni pogoj nepošten na podlagi nacionalnega prava?

8. Če je odgovor na sedmo vprašanje pritrdilen, ali je treba v primeru pogodbe, ki je bila s potrošnikom sklenjena, ko člen 8a Direktive 93/13 še ni začel veljati, upoštevati informacije, ki jih je država članica Evropski komisiji v skladu s členom 8a te direktive posredovala glede določb, ki jih je država članica sprejela v skladu s členom 8 navedene direktive, in če je odgovor pritrdilen, ali je pristojnost nacionalnih sodišč omejena z informacijami, ki jih je navedena država članica predložila v skladu s členom 8a Direktive 93/13, če je država članica navedla, da njena zakonodaja ne presega minimalnih standardov, določenih z navedeno direktivo?

9. Če je odgovor na prvo ali drugo vprašanje pritrdilen, kako upoštevno je – glede na člen 17(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah v povezavi s členom 24 te listine – za uporabo zakonodaje, s katero so bile v nacionalni pravni red prenesene določbe Direktive 93/13, to, da je bil mladi športnik ob sklenitvi zadevne pogodbe o opravljanju storitev za obdobje 15 let mladoleten in da so torej navedeno pogodbo sklenili njegovi starši v imenu mladoletnika, pri čemer je bila za mladoletnika določena obveznost plačevanja plačila v višini 10 % vseh prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih?

10. Če je odgovor na prvo ali drugo vprašanje nikalen, ali pogodba o opravljanju storitev za obdobje 15 let, sklenjena z mladoletnim športnikom – ki so jo v njegovem imenu sklenili njegovi starši – in v skladu s katero mora navedeni mladoletnik plačati plačilo v višini 10 % vseh prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, glede na to, da športne dejavnosti spadajo na področje uporabe prava Unije, krši temeljne pravice, določene v členu 17(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah v povezavi s členom 24(2) navedene listine?“

36. Pisna stališča so Sodišču predložili družba A, C, latvijska vlada in Komisija. Te stranke ter D in E, ki nista predložila pisnih stališč, so tudi ustno predstavili stališča in odgovorili na vprašanja za ustni odgovor, ki jih je Sodišče postavilo na obravnavi 13. junija 2024.

IV. Analiza

A. Dopustnost vprašanj za predhodno odločanje

37. Družba A se je v pisnih stališčih sklicevala na nedopustnost tretjega, četrtega, petega, sedmega, devetega in desetega vprašanja za predhodno odločanje z obrazložitvijo, prvič, da predložitveno sodišče s tretjim, četrtim in petim vprašanjem Sodišču v bistvu predlaga, naj uporabi, ne pa razloži pravo Unije – zlasti tako, da po eni strani presodi, ali je treba šteti, da pogoji, s katerimi je določeno plačilo, ne spadajo na področje uporabe člena 4(2) Direktive 93/13, ampak na področje uporabe njenega člena 3 (tretje vprašanje), ter da po drugi strani odloči, ali se ti pogoji skladajo z zahtevami, ki izhajajo iz člena 5 in člena 3(1) te direktive (četrto in peto vprašanje) – drugič, da je sedmo vprašanje hipotetično ter, tretjič in nazadnje, da sta deveto in deseto vprašanje preveč abstraktni in se z njima predlaga podaja posvetovalnega mnenja.

38. V zvezi s tem je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki ga določa člen 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, presoja – glede na posebnosti zadeve v glavni stvari – upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Če se predložena vprašanja nanašajo na razlago ali veljavnost pravila prava Unije, je Sodišče načeloma dolžno odločiti. Iz tega izhaja, da za vprašanje za predhodno odločanje v zvezi s pravom Unije velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko odločanje o takem vprašanju zavrne le, kadar je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, kadar gre za hipotetičen problem ali kadar Sodišče nima na voljo potrebnih dejanskih in pravnih elementov, da bi lahko koristno odgovorilo na postavljena vprašanja.[9]

39. V obravnavani zadevi pa je treba ugotoviti, da sta v predložitveni odločbi dovolj podrobno opisana pravni in dejanski okvir, v katera je umeščen postopek v glavni stvari, na podlagi navedb predložitvenega sodišča pa je mogoče določiti obseg postavljenih vprašanj in ugotoviti, da niso niti brez povezave s predmetom tega spora niti hipotetična. Natančneje, na eni strani, kar zadeva tretje, četrto in peto ter deveto in deseto vprašanj za predhodno odločanje, je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da se predložitveno sodišče sprašuje o pomenu in obsegu več določb Direktive 93/13, da bi ugotovilo, ali lahko na podlagi te direktive opravi nadzor nad nepoštenostjo spornega pogoja. Tako to sodišče Sodišču ne predlaga, naj te določbe uporabi za dejansko stanje v obravnavani zadevi niti naj s svojo presojo nadomesti njegovo presojo, česar

[9] Glej med drugim sodbo z dne 29. junija 2023, International Protection Appeals Tribunal in drugi (Atentat v Pakistanu) (C-756/21, EU:C:2023:523, točki 35 in 36 ter navedena sodna praksa).

nikakor ne bi moglo storiti.[10] Na drugi strani, kar zadeva hipotetičnost sedmega vprašanja za predhodno odločanje, ki po mnenju družbe A izhaja iz dejstva, da v latvijskem pravu ni mogoče ugotoviti pretiranosti donosnosti naložbe, zadostuje opozoriti, da so v okviru postopka iz člena 267 PDEU naloge Sodišča in predložitvenega sodišča jasno ločene in da je izključno zadnjenavedeno pristojno za razlago nacionalne zakonodaje.[11]

40. V teh okoliščinah menim, da so vsa vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo predložitveno sodišče, dopustna.

B. Vsebinska presoja

41. Predložitveno sodišče, ki meni, da dejanski okvir, v katerega se umešča zadeva v glavni stvari, sproža sklop pomislekov, povezanih z razlago in uporabo Direktive 93/13, se je odločilo postaviti vrsto vprašanj za predhodno odločanje, ki se tematsko nanašajo na različne vidike te direktive, ki jih je mogoče razvrstiti tako:

– področje uporabe Direktive 93/13 (prvo vprašanje);

– razširitev področja uporabe glede na minimalno raven varstva, ki jo zagotavlja ta direktiva (drugo vprašanje), in pravila izvajanja nacionalne zakonodaje v skladu z njenim členom 8 (sedmo in osmo vprašanje);

– obravnava pogodbenih pogojev, ki se nanašajo na „glavni predmet pogodbe“ ali na „ceno in plačilo“ v smislu člena 4(2) navedene direktive (tretje vprašanje);

– zahteva glede „preglednosti“ v smislu členov 4(2) in 5 iste direktive (četrto vprašanje);

– presoja „znatnega neravnotežja“ v okviru preizkusa nepoštenosti pogoja v smislu člena 3(1) Direktive 93/13 (peto vprašanje);

– posledice opredelitve pogodbenega pogoja kot nepoštenega na podlagi člena 6(1) te direktive (šesto vprašanje);

– uporaba določb Listine v okviru presoje nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah (deveto in deseto vprašanje).

1. Področje uporabe Direktive 93/13 (prvo vprašanje)

42. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali pogoji pogodbe, sklenjene med prodajalcem ali ponudnikom, ki opravlja dejavnost na področju razvoja športnikov, na eni strani in mladoletnikom, ki ga zastopata starša in ki v času sklenitve pogodbe še ni opravljal poklicne dejavnosti na področju športa, na drugi strani, spadajo na področje uporabe Direktive 93/13.

[10] Glej v tem smislu sodbo z dne 26. januarja 2017, Banco Primus (C-421/14, v nadaljevanju: sodba Banco Primus, EU:C:2017:60, točka 57 in navedena sodna praksa).

[11] Glej sodbo z dne 15. januarja 2013, Križan in drugi (C-416/10, EU:C:2013:8, točka 58 in navedena sodna praksa).

43. V tem okviru C in njegova starša, latvijska vlada ter Komisija menijo, da taka pogodba spada na področje uporabe navedene direktive, medtem ko družba A predlaga nikalen odgovor, pri čemer v zvezi s tem zlasti trdi, da dejstvo, da se bo poklicna dejavnost opravljala v prihodnosti, ne odvzema ničesar naravi pogodbe.

44. Najprej, opozoriti je treba, da je namen Direktive 93/13 v skladu z njenim členom 1(1) približati predpise držav članic o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom. Torej gre za horizontalen zakonodajni akt, katerega namen je zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov,[12] tako da se zavarujejo pred nepoštenimi pogoji, vključenimi v vse vrste pogodb, sklenjenih s prodajalci ali ponudniki. Zato se ta direktiva uporablja v vseh sektorjih gospodarskih dejavnosti in načeloma za vse vrste pogodb o nakupu blaga in zagotavljanju storitev, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.[13]

45. Dalje, kot je Sodišče večkrat poudarilo, sistem varstva, ki je vzpostavljen z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede *pogajalske sposobnosti* in *ravni obveščenosti*, zaradi česar pristopi k pogojem, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik in na vsebino katerih ne more vplivati.[14] Zaradi tega podrejenega položaja člen 6(1) te direktive določa, da nepošteni pogoji za potrošnika niso zavezujoči. Gre za zavezujočo določbo, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbenikov, določeno s pogodbo, zamenjati z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbeniki spet vzpostavi enakost.[15]

46. Iz tega sledi, da je namen navedene direktive po eni strani nasloviti položaje neenakosti strank glede na pogodbene pogoje, ki so lahko posledica nesorazmernosti informacij ali strokovnega znanja[16] oziroma pogajalske moči[17], kar zadeva pogodbene pogoje, in po drugi strani prodajalce ali ponudnike odvrniti od uporabe nepoštenih pogojev v prihodnje[18].

47. To, ali sporna pogodba spada na področje uporabe Direktive 93/13, je treba preučiti ob upoštevanju navedenih ciljev, ki se z njo uresničujejo.

48. V zvezi s tem je treba opozoriti, da se Direktiva 93/13 uporablja, kakor izhaja iz njenega člena 1(1) in njenega člena 3(1), za pogoje „v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom“, ki niso bili „dogovorjeni posamično“. Kot je navedeno v deseti uvodni izjavi te direktive, se morajo enotni predpisi glede nepoštenih pogodbenih pogojev uporabljati za „vse pogodbe“, sklenjene med „prodajalci ali ponudniki“ in „potrošniki“, kot so opredeljeni v členu 2(b) in (c) navedene direktive.[19] Da torej pogodba spada na področje uporabe

[12] Glej člen 114 PDEU, ki je zdaj pravna podlaga za Direktivo 93/13, ter člen 169 PDEU in člen 38 Listine.

[13] Glej v tem smislu sodbo z dne 18. novembra 2020, DelayFix (C-519/19, v nadaljevanju: sodba DelayFix, EU:C:2020:933, točka 52 in navedena sodna praksa), ter obvestilo Komisije, naslovljeno „Smernice glede razlage in uporabe Direktive Sveta 93/13/EGS o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah“ (UL 2019, C 323, str. od 4 do 92, v nadaljevanju: Smernice Komisije, str. 5).

[14] Glej sodbo z dne 15. junija 2023, Bank M. (Posledice ničnosti pogodbe) (C-520/21, EU:C:2023:478, točka 54 in navedena sodna praksa).

[15] Glej sodbo z dne 11. aprila 2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, točka 28 in navedena sodna praksa).

[16] Glej sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, v nadaljevanju: sodba Karel de Grote, EU:C:2018:320, točka 59), ki se je nanašala na neenakost med izobraževalno ustanovo in študentom, nastalo zaradi nesorazmernosti informacij in strokovnega znanja med tema strankama.

[17] Glej na primer sodbo z dne 3. septembra 2015, Costea (C-110/14, v nadaljevanju: sodba Costea, EU:C:2015:538, točka 27 in navedena sodna praksa), v kateri je Sodišče poudarilo, da tudi če bi se štelo, da ima odvetnik višjo raven strokovnega znanja, na podlagi tega ne bi bilo mogoče domnevati, da v razmerju do prodajalca ali ponudnika ni šibkejša stranka.

[18] Glej v tem smislu sodbi z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi (C-154/15, C-307/15 in C-308/15, v nadaljevanju: sodba Gutiérrez Naranjo in drugi, EU:C:2016:980, točka 63), in z dne 15. junija 2023, Bank M. (Posledice ničnosti pogodbe) (C-520/21, EU:C:2023:478, točka 58), ter sklepne predloge generalnega pravobranilca G. Pitruzzelle v zadevi Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:405, točka 53 in navedena sodna praksa). Glej tudi Smernice Komisije (str. 9).

[19] Glej sodbo Karel de Grote (točki 45 in 46).

zadevne direktive, je nujno, da je ena pogodbenica „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13, druga pa „potrošnik“ v smislu člena 2(b) te direktive. Drugače povedano, če je pogodba sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom na eni strani in potrošnikom na drugi strani, se zanjo šteje, da spada na področje uporabe navedene direktive.

49. V obravnavani zadevi po eni strani ugotavljam, da iz elementov v spisu, predloženem Sodišču, sicer izhaja, da je bila sporna pogodba „tipska pogodba“, ki je bila sestavljena na podlagi vnaprej pripravljenega obrazca in so jo podpisali še številni drugi mladi športniki, vendar družba A trdi, da je bil sporni pogoj „dogovorjen posamično“. [20] Predložitveno sodišče mora torej o tem odločiti ob upoštevanju pravil o dokaznem bremenu, ki jih določa člen 3(2), prvi in tretji pododstavek, Direktive 93/13, ki med drugim določa, da če prodajalec ali ponudnik trdi, da sta se stranki o tipskem pogoju dogovorili posamično, nosi dokazno breme. [21]

50. Po drugi strani ni sporno, da je sporno pogodbo podpisala družba A, ki je delovala kot „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) te direktive. V teh okoliščinah je treba prvo vprašanje razumeti tako, da predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, na prvem mestu, ali je treba fizično osebo, kot je C, ki v času sklenitve sporne pogodbe ni opravljal poklicne dejavnosti v zadevni športni disciplini, je pa pozneje postal poklicni športnik, v okviru te pogodbe obravnavati kot „potrošnika“ v smislu člena 2(c) navedene direktive in zato navedena pogodba spada na področje uporabe *ratione personae* iste direktive (a) ter, na drugem mestu, ali lahko sam predmet pogodbe, ki bi ga bilo treba po mnenju družbe A obravnavati, kot da „spada na področje pogodb za ‚obetavne mlade‘ športnike“, pomeni izjemo z vidika področja uporabe *ratione materiae* Direktive 93/13, s čimer bi bilo mogoče utemeljiti neuporabo njenih določb (b).

a) Področje uporabe ratione personae *Direktive 93/13*

51. Prvič, v zvezi z uporabo *ratione personae* Direktive 93/13 in, natančneje, pojma „potrošnik“ naj spomnim, da v skladu s členom 2(b) te direktive „potrošnik“ pomeni „vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti“. Točka (c) istega člena določa za pojem „prodajalec ali ponudnik“ široko opredelitev, v skladu s katero ta pomeni „fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“.

52. Iz tega sledi, da Direktiva 93/13 pogodb, za katere se uporablja, ne opredeljuje glede na identiteto strank v sporu, temveč glede na *status pogodbenih strank*, to je glede na to, ali delujejo v okviru svoje poklicne dejavnosti ali ne. [22] Ta pristop, pogosto imenovan „funkcionalni“, ustreza ideji, navedeni že v točki 45 teh sklepnih predlogov, na kateri temelji sistem varstva, ki ga uvaja ta direktiva, in sicer da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti. [23]

[20] Natančneje, družba A je na obravnavi trdila, da so se imeli C in njegova starša možnost dogovoriti o sporni pogodbi, saj naj bi se stranke podpisnice pred njeno sklenitvijo večkrat sestale. Vendar je ta družba priznala, da ni bilo na teh sestankih postavljeno nobeno vprašanje v zvezi s trajanjem pogodbe in zneskom prihodnjih zavez, na primer v zvezi z zneskom nadomestila, ki ga bo treba plačati, ali katerim koli drugim pogodbenim pogojem, ter da so se pogovori, ki so potekali, nanašali večinoma na košarko, infrastrukture, trenerje, življenjske razmere, prehrano itd.

[21] Sodba z dne 13. julija 2023, Banco Santander (Napotilo na uradni indeks) (C-265/22, v nadaljevanju: sodba Banco Santander, EU:C:2023:578, točka 62).

[22] Glej v tem smislu sodbi Karel de Grote (točka 53 in navedena sodna praksa) ter DelayFix (točki 53 in 54 ter navedena sodna praksa). Splošneje o pojmu „potrošnik“ glej Djurovic, M., „The Average Consumer“, *European Law on Unfair Commercial Practices and Contract Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, str. 25 in 26.

[23] Glej sodbo Karel de Grote (točka 54 in navedena sodna praksa).

53. Iz tega sledi, da je treba opredelitev „potrošnika“ presojati za vsak primer posebej glede na zadevno pogodbo, pri čemer je treba upoštevati naravo in namen zadevne pogodbe ter dejstvo, da je cilj Direktive 93/13 varstvo potrošnikov kot običajno šibkejše stranke. [24] Za opredelitev osebe kot „potrošnika“ je torej nujno preučiti ravnotežje moči med strankama z vidika zadevne pogodbe. Tipični dejavniki so nesorazmerje informacij, strokovnega znanja ali pogajalske moči.

54. Vzporedno je pojem „potrošnik“ objektiven in odraža njegov na splošno šibkejši položaj v razmerju do prodajalca ali ponudnika. Objektivnost pomeni, da ta pojem ni odvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi dejansko razpolaga. [25] Kot je pojasnilo Sodišče, se je z uporabo abstraktnega referenčnega merila za nadzor nad preglednostjo pogodbenega pogoja mogoče izogniti temu, da bi bil ta nadzor odvisen od zapletenega sklopa subjektivnih dejavnikov, ki ga je težko ali celo nemogoče ugotoviti. [26]

55. V obravnavani zadevi – ob pridržku preverjanja, ki ga mora opraviti predložitveno sodišče – ni sporno, da se v času sklenitve sporne pogodbe kariera C še ni začela, saj ga ni zaposlil še noben poklicni klub. Načeloma obstaja neenakost med družbo A in C zaradi nesorazmernosti informacij in strokovnega znanja med tema strankama. Taka družba praviloma razpolaga s trajno organizacijo, pravno službo, specializirano za to področje, in strokovnim znanjem, ki ga mladi športnik, ki uresničuje zasebne cilje in v času sklenitve pogodbe ni bil poklicni športnik ter se s tako pogodbo sreča le slučajno, nima vedno na voljo. Torej bi se zdelo upravičeno predpostaviti, da je bil C – še toliko bolj zaradi svoje mladoletnosti – v objektivno šibkejšem položaju v primerjavi s položajem družbe A. Po eni strani C ni imel enake ravni znanja kot ta družba, kar zadeva različne storitve, določene s sporno pogodbo, po drugi strani pa je imel šibko pogajalsko moč, zlasti ker se zdi, da je bila v času sklenitve te pogodbe družba A edina družba, ki je zagotavljala tovrstne storitve, povezane s športnim razvojem, v Latviji. [27] Vendar bo moralo prav tako predložitveno sodišče preveriti, ali je bilo to neravnotežje moči med družbo A in C izravnano z okoliščino, da sta C zastopala starša, pri čemer je bil njegov oče, kot izhaja iz ustnih stališč, ki jih je predstavila družba A, v času sklenitve sporne pogodbe košarkarski trener. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče ugotovilo, da posameznemu „potrošniku“, tudi če ima več znanja in izkušenj, to še ne preprečuje, da je „potrošnik“ v smislu Direktive 93/13. [28]

56. Iz vsega navedenega v prejšnji točki izhaja, da naj bi načeloma C v času sklenitve sporne pogodbe deloval kot „potrošnik“ v smislu Direktive 93/13 in da bi se njene določbe torej za to pogodbo morale uporabljati.

57. Menim, da te ugotovitve ni mogoče omajati z okoliščino, da se je status „potrošnika“ zadevnega športnika po sklenitvi navedene pogodbe spremenil, ko je ta postal športnik, ki dejavnost opravlja „poklicno“ v smislu člena 2(c) te direktive. Menim – podobno kot predložitveno sodišče – da ta sprememba v posebnem kontekstu potrošniškega prava ni upošteven element za presojo narave pravnega razmerja, ki je obstajalo med obema strankama. Tako v nasprotju s položaji, ki se nanašajo na uporabo pravnih določb v zvezi z določanjem

[24] Glej v tem smislu Smernice Komisije (str. 11).

[25] Glej v tem smislu sodbo z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux (C-590/17, v nadaljevanju: sodba Pouvin in Dijoux, EU:C:2019:232, točke 24, 25 in 30 ter navedena sodna praksa).

[26] Glej sodbo z dne 4. julija 2024, Caixabank in drugi (Nadzor nad preglednostjo v kolektivni tožbi) (C-450/22, v nadaljevanju: sodba Caixabank, EU:C:2024:577, točka 49 in navedena sodna praksa).

[27] Ta ugotovitev temelji izključno na trditvah družbe A na obravnavi, ki jih bo moralo preveriti predložitveno sodišče.

[28] Glej sodbi Costea (točka 21) ter Pouvin in Dijoux (točke od 25 do 28).

pristojnosti,[29] po mojem mnenju v zvezi s področjem uporabe potrošniškega prava ni mogoče upoštevati tega, da je dejavnost mladega športnika na področju, na katero se nanaša pogodba, pozneje postala poklicna. To velja, tudi če bi se izkazalo, da je mladi športnik storitve, ki jih je zagotovil prodajalec ali ponudnik, uporabil le za pridobitev poklicnih znanj, saj je bistveno to, da se mladi športnik v času sklenitve sporne pogodbe s to dejavnostjo ni poklicno ukvarjal.

58. Po eni strani je namreč treba v skladu s členom 4(1) Direktive 93/13 „nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale *v času sklepanja pogodbe*“.[30] Kot je potrdilo Sodišče, je treba torej pri presoji nepoštenosti pogoja upoštevati datum sklenitve pogodbe, zato je treba o možnosti uporabe te direktive presojati v tem trenutku, ne glede na to, da se je status „potrošnika“ pozneje morda spremenil v status „prodajalca ali ponudnika“. Kakršna koli bolj „dinamična“ razlaga statusa „potrošnika“, v okviru katere bi trdili, da bi bilo ta status mogoče sčasoma izgubiti, bi bila v nasprotju s samim besedilom te določbe.

59. Po drugi strani je ta razlaga skladna tudi s ciljem, ki se uresničuje z Direktivo 93/13, saj lahko pogodba prav v času sklenitve, ki sovpada z morebitnim neugodnim položajem v razmerju do prodajalca ali ponudnika, povzroči tudi dolgoročne neugodne posledice za potrošnika.

b) Področje uporabe ratione materiae *Direktive 93/13*

60. Drugič, kar zadeva področje uporabe *ratione materiae* Direktive 93/13 in, natančneje, vprašanje, ali je mogoče z njega izključiti pogodbo „obetavnega mladega“ športnika, je treba opozoriti, da se ta direktiva uporablja za „vse pogodbe“, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki v vseh sektorjih gospodarske dejavnosti[31], ter da je odločilno merilo za namene uporabe navedene direktive status, ki so ga stranke imele ob sklenitvi sporne pogodbe, ne pa njen predmet, ki pri opredelitvi njenega področja uporabe načeloma ni upošteven[32]. Vendar ima to pravilo nekaj izjem.[33]

61. Po eni strani člen 1(2) Direktive 93/13 s področja uporabe te direktive izključuje „pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, zlasti na področju prometa“. V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da je treba zlasti ob upoštevanju cilja te direktive, in sicer

[29] Glej sodbi z dne 25. januarja 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, točke 31, 38 in 39 ter navedena sodna praksa), in z dne 10. decembra 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, točki 40 in 41). Kot je namreč pojasnila Komisija, na drugih področjih prava Unije, kot so pravila o pristojnosti, ki izhajajo iz Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1), ni izključeno, da lahko nacionalno sodišče upošteva morebitno spremembo statusa potrošnika v času trajanja pogodbe, denimo v primeru pogodb o uporabi storitev v daljšem obdobju, in sicer tako, da se je lahko pogodba, ki jo je sklenil potrošnik, spremenila, saj se je uporaba storitve v povsem zasebne namene spremenila v izključno poklicno dejavnost, zaradi česar lahko fizična oseba izgubi status „potrošnika“.

[30] Moj poudarek. Glej v tem smislu sodbi DelayFix (točka 60) in Caixabank (točka 29 in navedena sodna praksa).

[31] Glej točko 44 teh sklepnih predlogov.

[32] Glej v tem smislu sodbo Pouvin in Dijoux (točke 24, 25 in 30 ter navedena sodna praksa). Kljub vsemu je treba ugotoviti, da je Komisija med pripravo osnutka direktive analizirala določene vrste standardiziranih pogodb, ki se ponujajo potrošnikom, v različnih državah članicah, kot so prodajne pogodbe, pogodbe o najemu vozil, pogodbe v zvezi z nekaterimi bančnimi in zavarovalniškimi storitvami, pogodbe v zvezi z različnimi vrstami turističnih storitev (najem hiš, počitniški klubi, turistični aranžmaji, časovni zakupi itd.), pogodbe o letalskem prevozu (pogodbeni pogoji, ki jih priporoča International Air Transport Association (IATA) (mednarodno združenje letalskih prevoznikov)) in pogodbe o opravljanju storitev splošnega pomena. Te študije so razkrile, da so nepošteni pogoji v splošnih pogodbenih pogojih, ki jih uporabljajo podjetja, ne le vseprisotni, ampak da si je tudi težko zagotoviti vpogled vanje pred sklenitvijo pogodbe (glej Poročilo Komisije z dne 27. aprila 2000 o izvajanju Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, COM(2000) 248 final, str. 9).

[33] Glej sklep z dne 19. novembra 2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772, točka 22 in navedena sodna praksa).

varstva potrošnikov pred nepoštenimi pogoji, vnesenimi v pogodbe, ki jih z njimi sklenejo prodajalci ali ponudniki, izjemo iz člena 1(2) te direktive razlagati ozko, da se zagotovi njen polni učinek.[34] Poleg tega je opozorilo, da je pogodbeni pogoj v pogodbi, ki jo prodajalec ali ponudnik sklene s potrošnikom, vsekakor izključen s področja uporabe te direktive le, če ta pogodbeni pogoj temelji na vsebini obvezne določbe iz zakona ali drugega predpisa v smislu člena 1(2) Direktive 93/13 v povezavi z njeno trinajsto uvodno izjavo. Taka izključitev je bila namreč upravičena z dejstvom, da je legitimno domnevati, da je nacionalni zakonodajalec vzpostavil ravnovesje med vsemi pravicami in obveznostmi strank nekaterih pogodb, kar je ravnovesje, ki ga je zakonodajalec Unije izrecno želel ohraniti.[35]

62. Po drugi strani je v deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 dodano, da „je treba iz te direktive med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu“. Podobno kot pri izključitvi, določeni s členom 1(2) navedene direktive, *ratio legis* izključitve tovrstnih pogodb temelji na dejstvu, da *lex specialis*, ki ureja vse te pogodbe, omogoča odpravo morebitnih nesorazmerij med pravicami in obveznostmi pogodbenic.

63. V obravnavani zadevi družba A trdi, da sporna pogodba spada na področje uporabe nacionalnih predpisov, ki urejajo pogodbe „obetavnih mladih“ športnikov, in da se zato določbe Direktive 93/13 ne uporabljajo. Ob upoštevanju zgoraj navedenega mora predložitveno sodišče preveriti vsebino teh predpisov, da bi ugotovilo, ali pogoji te pogodbe odražajo obvezna pravila, ki bi se uporabljala v obravnavani zadevi, tako da bi bilo mogoče abstraktno odpraviti morebitno neravnotežje med „obetavnimi mladimi“ in prodajalci ali ponudniki ter s področja uporabe te direktive izključiti nekatere pogoje v zvezi s plačilom, zlasti sporni pogoj iz navedene pogodbe. Vendar bo moralo to sodišče pri tem upoštevati te elemente: najprej, tako izjemo od uporabe navedene direktive bi bilo treba po mojem mnenju obravnavati ozko[36]; dalje, kar zadeva obvezno naravo nacionalnih predpisov, se bo moralo navedeno sodišče v skladu s sodno prakso Sodišča za izključitev uporabe iste direktive prepričati, da ti predpisi med pogodbenima strankama veljajo ne glede na njuno izbiro in dopolnilno (privzeto), če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače[37]; poleg tega bo moralo isto sodišče upoštevati to, da se, kadar se poleg Direktive 93/13 uporabljajo tudi druge določbe nacionalnega prava, na splošno daje prednost razlagi, ki čim bolj ohranja polni učinek te direktive[38]; nazadnje, nič ne preprečuje tega, da se lahko okoliščina, da obstajajo druge določbe, upošteva pri oceni preglednosti in nepoštenosti pogodbenih pogojev v okviru navedene direktive[39].

64. Ob upoštevanju navedenega predlagam, naj se na prvo vprašanje odgovori, da je treba člen 1(1) in (2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogodba o opravljanju storitev za športni razvoj in karierno pomoč, sklenjena med na eni strani prodajalcem ali ponudnikom, ki opravlja svojo dejavnost na področju treninga in razvoja športnikov, ter na drugi strani mladoletnikom, ki sta ga

[34] Glej sodbo z dne 30. maja 2024, Raiffeisen Bank (C-176/23, v nadaljevanju: sodba Raiffeisen Bank, EU:C:2024:443, točka 22 in navedena sodna praksa).

[35] Glej v tem smislu sodbi z dne 26. marca 2020, Mikrokasa in Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, točke od 52 do 54 ter navedena sodna praksa), in Raiffeisen Bank (točke od 22 do 24 ter navedena sodna praksa).

[36] Glej v tem smislu Smernice Komisije (str. 12).

[37] Glej sodbo z dne 3. aprila 2019, Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, točka 33 in navedena sodna praksa).

[38] Glej po analogiji Smernice Komisije (str. 15 in 16), ki vsebujejo seznam drugih pravil prava Unije, ki bi se lahko uporabljala vzporedno.

[39] Glej na primer točko 2 izreka, predzadnji stavek, sodbe z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144), v zvezi z ugotovitvijo nepoštenosti.

zastopala starša in v času sklenitve te pogodbe ni bil zaposlen na področju športa, načeloma spada na področje uporabe Direktive 93/13, če so izpolnjeni drugi pogoji za uporabo, opredeljeni v tej direktivi.

2. Zvišanje minimalne ravni varstva, zagotovljene z Direktivo 93/13 (drugo vprašanje)

65. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem, postavljenim ob predpostavki nikalnega odgovora na prvo vprašanje, Sodišče v bistvu sprašuje, ali Direktiva 93/13 nasprotuje razširitvi področja uporabe te direktive izključno po sodni poti, tako da bi bilo mogoče njene določbe uporabiti za pogodbe, ki ne spadajo na njeno področje uporabe.

66. Glede na odgovor, ki ga predlagam na prvo vprašanje, menim, da drugega vprašanja ni treba analizirati.

67. Vsekakor in zaradi izčrpnosti – kot je razvidno iz odgovora, ki ga predlagam na prvo vprašanje – se Direktiva 93/13 nanaša le na pogodbe, sklenjene med „prodajalcem ali ponudnikom“ in „potrošnikom“, ter se torej *a contrario* ne uporablja za pogodbe, pri katerih ni udeležen noben potrošnik. Ker pa gre za delno in minimalno harmonizacijo, državam članicam nič ne preprečuje, da področje uporabe nacionalnih pravil o prenosu Direktive 93/13 razširijo na še druge pogodbe, na primer pogodbe, sklenjene med dvema „potrošnikoma“ ali, nasprotno, med dvema „prodajalcema ali ponudnikoma“.[40] Sodišče je namreč potrdilo, da države članice ohranijo zlasti možnost uporabe določb navedene direktive kot pravil nacionalnega prava v položajih, ki ne spadajo na področje uporabe te direktive, če je to skladno s cilji, ki jim sledi ta direktiva, in s Pogodbama.[41] Države članice se lahko na primer odločijo razširiti uporabo pravil navedene direktive na pravne ali fizične osebe, ki niso „potrošniki“ v smislu te direktive, saj ohranijo pristojnost za uporabo določb te direktive na področjih, ki ne spadajo na njeno področje uporabe.[42] Poleg tega bi bila taka „razširitev“ področja uporabe Direktive 93/13, pa naj bo izvedena *ope legis* ali po sodni poti[43], vprašanje, ki spada izključno na področje uporabe nacionalnega prava zadevne države članice.

[40] Kadar je na primer prodajalec ali ponudnik v šibkejšem položaju v razmerju do drugega. Vendar ta položaj ostaja hipotetičen, saj se zdi, da ni bila doslej v nacionalnih zakonodajah držav članic izvedena še nobena taka razširitev (glej Prilogo II k Smernicam Komisije, ki vsebuje pregled obvestil na podlagi člena 8a Direktive 93/13).

[41] Glej po analogiji sodbi z dne 2. aprila 2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, točke od 32 do 38), in z dne 21. decembra 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, točka 45 in navedena sodna praksa).

[42] Glej sodbo z dne 2. aprila 2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, točka 34).

[43] V zvezi s tem je Sodišče v sodbi z dne 7. avgusta 2018, Banco Santander in Escobedo Cortés (C-96/16 in C-94/17, EU:C:2018:643, točka 69), razsodilo, da čeprav se za sodno prakso vrhovnega sodišča (v obravnavani zadevi Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija)) zagotovo ne zdi, da spada med najstrožje določbe, ki jih države članice lahko sprejmejo za zagotovitev najvišje ravni varstva potrošnikov na podlagi člena 8 Direktive 93/13, zlasti ker se za to sodno prakso ne zdi, da ima zakonsko moč ali da je pravni vir v španskem pravnem redu, pa se razvoj merila, ki ima podlago v sodni praksi, kot ga je v obravnavanih zadevah razvilo to sodišče, umešča v cilj varstva potrošnikov, ki se uresničuje z navedeno direktivo. Iz člena 3(1) Direktive 93/13 in iz njene splošne sistematike namreč izhaja, da cilj te direktive ni toliko zagotoviti splošno pogodbeno ravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank, temveč bolj preprečiti nastanek neravnotežja v teh pravicah in obveznostih v škodo potrošnika. Glej tudi sodbo z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, točke od 60 do 64).

3. Uporaba člena 4(2) Direktive 93/13 (tretje vprašanje)

68. Predložitveno sodišče želi s tretjim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali pogodbeni pogoj, s katerim je zlasti določen znesek plačila za storitev iz sporne pogodbe, spada na področje uporabe člena 4(2) Direktive 93/13, če v času sklenitve te pogodbe navedena določba še ni bila prenesena v nacionalni pravni red. [44]

69. Na prvem mestu, opozoriti je treba, da v skladu s členom 4(2) Direktive 93/13 „[o]cena nepoštenosti pogojev ni povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom ter ustreznostjo med izmenjanim storitvam ali blagom, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku“, oziroma, povedano drugače, če ti pogoji izpolnjujejo zahteve po preglednosti iz te direktive. Kot je ugotovilo Sodišče, se pogoji iz te določbe, čeprav spadajo na področje, ki ga ureja navedena direktiva, izognejo presoji njihove nepoštenosti na podlagi člena 3(1) Direktive le, če pristojno nacionalno sodišče po posamičnem preizkusu vsakega meni, da jih je prodajalec ali ponudnik napisal jasno in razumljivo. [45]

70. Ta določba se torej nanaša zgolj na določitev pravil in obsega vsebinskega nadzora nad pogodbenimi pogoji, o katerih se stranki nista dogovorili posamično in ki se nanašajo na glavno storitev pogodb, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom. [46] Zato, kadar se pogodbeni pogoj nanaša na opredelitev glavnega predmeta pogodbe ali na ustreznost med ceno in plačilom, ocena nepoštenosti v skladu s členom 3(1) Direktive 93/13 ni potrebna, če je ta pogoj oblikovan v jasnem, razumljivem jeziku. [47]

71. Na drugem mestu, glede prenosa te določbe v nacionalno pravo je Sodišče menilo, da državi članici nič ne preprečuje, da na celotnem področju, ki ga ureja ta direktiva, vključno z njenim členom 4(2), ohrani ali uvede strožja pravila od tistih, ki jih določa sama Direktiva, če so namenjena zagotavljanju višje ravni varstva potrošnikov. [48] Pogoji iz tega člena 4(2) namreč spadajo na področje, ki ga ureja navedena direktiva, in zato se člen 8 te direktive, ki državam članicam omogoča, da sprejmejo strožje določbe za zagotovitev višje ravni varstva potrošnikov, uporablja tudi za navedeni člen 4(2). [49] V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da je za to, da bi se v praksi zagotovila izpolnitev ciljev Direktive 93/13 glede varstva potrošnikov, treba člen 4(2) prenesti v celoti, tako da se prepoved ocene nepoštenosti pogojev nanaša zgolj na tiste pogoje, ki so sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. [50]

[44] Člen 4(2) Direktive 93/13 je bil namreč v latvijsko pravo prenesen šele pozneje, in sicer leta 2014. Poleg tega je iz Priloge II k Smernicam Komisije razvidno, da latvijska nacionalna zakonodaja ne presega minimalnega standarda, določenega z Direktivo 93/13.

[45] Sodbi z dne 3. junija 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, v nadaljevanju: sodba Caja de Ahorros, EU:C:2010:309, točka 32), in z dne 21. marca 2024, Profi Credit Bulgaria (Pomožne storitve h kreditni pogodbi) (C-714/22, EU:C:2024:263, točka 63 in navedena sodna praksa).

[46] Sodba Caja de Ahorros (točka 34).

[47] Sodba Caja de Ahorros (točke od 40 do 44).

[48] Sodba Caja de Ahorros (točka 40).

[49] Sodba Caja de Ahorros (točka 35).

[50] Nacionalna ureditev, ki izključuje vsakršno možnost sodnega nadzora nad pogoji, ki se nanašajo na glavno storitev v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, celo kadar je bilo besedilo teh pogojev nejasno in večpomensko, tako da potrošnik nikakor ni mogel uveljavljati nepoštenosti pogoja, s katerim sta bila opredeljena glavni predmet pogodbe ter ustreznost med ceno in izmenjanimi storitvami ali blagom, se je namreč štela za nepopolno (sodba Caja de Ahorros (točki 37 in 38), ki se sklicuje na sodbo z dne 10. maja 2001, Komisija/Nizozemska (C-144/99, EU:C:2001:257)). Glej tudi Smernice Komisije (str. 23, opomba 147) in Prilogo II k tem smernicam, ki vsebuje seznam držav članic, ki so z nacionalno zakonodajo razširile oceno nepoštenosti na pogodbene pogoje, ki se nanašajo na opredelitev glavnega predmeta pogodbe in ustreznost cene ali plačila, ne glede na to, ali so ti pogoji sestavljeni v jasnem in razumljivem jeziku ali ne.

72. Iz tega sledi, da lahko nacionalno sodišče v primeru neprenosa člena 4(2) Direktive 93/13 v vseh okoliščinah v okviru spora, ki se nanaša na pogodbo, sklenjeno med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, presodi nepoštenost pogoja, ki ni bil posamično dogovorjen in ki se med drugim nanaša na glavni predmet ali ustreznost cene ali plačila, tudi če je prodajalec ali ponudnik te pogoje predhodno sestavil v jasnem, razumljivem jeziku.[51] Taka izbira s tem, da dopušča možnost popolnega sodnega nadzora nad nepoštenostjo pogojev, omogoča, da se potrošniku v skladu s členom 8 te direktive zagotovi višja raven dejanskega varstva, kot jo določa Direktiva.[52]

73. Ker je bila v obravnavani zadevi sporna pogodba sklenjena leta 2009 in je bil člen 4(2) Direktive 93/13 v latvijsko pravo prenesen šele leta 2014, bi moralo imeti torej nacionalno sodišče, kakršno je predložitveno sodišče, vsekakor možnost, da presodi nepoštenost pogoja iz te pogodbe, ne glede na odgovor na vprašanje, ali se ta nanaša na predmet pogodbe ali na ustreznost cene in plačila na eni strani ter storitev ali blaga, ki jih je treba zagotoviti v zameno, na drugi strani, kar velja tudi v primeru, da je prodajalec ali ponudnik navedeni pogoj predhodno sestavil v jasnem, razumljivem jeziku.[53]

74. Ob upoštevanju navedenega je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da mora imeti nacionalno sodišče, če člen 4(2) Direktive 93/13 v času sklenitve sporne pogodbe še ni bil prenesen v nacionalno pravo, vsekakor možnost, da presodi nepoštenost danega pogodbenega pogoja v smislu člena 3 te direktive, ne glede na odgovor na vprašanje, ali se ta nanaša na glavni predmet pogodbe ali na ustreznost cene in plačila na eni strani ter storitev ali blaga, ki jih je treba zagotoviti v zameno, na drugi strani, kar velja tudi v primeru, da je prodajalec ali ponudnik navedeni pogoj predhodno sestavil v jasnem, razumljivem jeziku.

4. Zahteva po „preglednosti“ v smislu člena 5 Direktive 93/13 (četrto vprašanje)

75. Predložitveno sodišče želi s četrtim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali in – po potrebi – pod katerimi pogoji je treba pogodbeni pogoj, kakršen je sporni pogoj iz postopka v glavni stvari, v skladu s katerim se športnik za zagotavljanje storitev za športni razvoj in karierno pomoč zaveže k izplačilu plačila v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, obravnavati kot pogoj, ki je sestavljen v „jasnem, razumljivem jeziku“ v smislu člena 5 Direktive 93/13.

76. Natančneje, to vprašanje se nanaša na obseg in naravo preglednosti pogoja, da se ne obravnava kot nepošten. V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 5 Direktive 93/13 določa, prvič, da morajo biti v primeru pogodb, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku in, drugič, da mora v primeru dvoma glede pomena pogoja prevladati razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna.

77. Glede zahteve po preglednosti pogodbenih pogojev, kot izhaja iz člena 5 ali člena 4(2) te direktive, je Sodišče poudarilo, da te zahteve ni mogoče zožiti zgolj na njihovo formalno in slovnično razumljivost, temveč je treba to zahtevo po jasni in razumljivi sestavi pogodbenih

[51] Glej v tem smislu sodbo Caja de Ahorros (točki 41 in 42).

[52] Glej v tem smislu sodbo Caja de Ahorros (točka 43).

[53] Ta odgovor temelji na premisi, da se zakon o prenosu člena 4(2) Direktive 93/13 ne uporablja retroaktivno.

pogojev, nasprotno – ker ureditev varstva, ki je bila vzpostavljena z navedeno direktivo, temelji na predpostavki, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju zlasti glede ravni obveščenosti – razumeti široko.[54]

78. Z navedeno zahtevo po preglednosti se ne zahteva le, da mora biti pogoj za zadevnega potrošnika formalno in slovnično razumljiv,[55] ampak tudi, da povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, lahko razume, kako ta pogoj konkretno deluje, ter tako na podlagi natančnih in razumljivih meril oceni morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za svoje finančne obveznosti.[56]

79. Zato zahteva, da mora biti pogodbeni pogoj sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, pomeni, da sta v pogodbi tudi pregledno pojasnjena konkretno delovanje mehanizma, v katerega spada zadevni pogoj, ter, če je to primerno, zveza med tem mehanizmom in mehanizmom, določenim z drugimi pogoji, tako da lahko ta potrošnik na podlagi natančnih in razumljivih meril presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo, zanj.[57]

80. V obravnavani zadevi predložitveno sodišče navaja, da C v času sklenitve sporne pogodbe, kar zadeva vrednost zagotovljene storitve in zneska, ki ga bo moral plačati v zameno, ni imel na voljo vseh informacij, na podlagi katerih bi lahko ocenil, kakšne ekonomske posledice bi iz tega lahko izhajale zanj. Čeprav Sodišče sicer ni pristojno za tako oceno, menim, da so pri presoji preglednosti zadevnega pogoja upoštevni spodaj navedeni elementi.

81. Prvič, zdi se mi, da ni dvoma o tem, da je sporni pogoj v zvezi s plačilom preprosto razumljiv za „povprečnega potrošnika, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren“,[58] in sicer tako na formalni in slovnični ravni kot tudi z vidika izračuna, povezanega s plačilom, ki ga C dolguje družbi A. Zdi se mi namreč, da ni sporno, da so C in njegova starša lahko razumeli konkretno delovanje navedenega pogoja na podlagi merila, ki je bilo natančno (izračun plačila je preprost, saj to znaša „10 % vseh neto prihodkov, pridobljenih v času trajanja pogodbe“, to je v vnaprej določenem 15-letnem obdobju) in razumljivo (brez kakršnega koli napotila na elemente, zaradi katerih bi postala metoda izračuna bolj zapletena, na primer na morebitno indeksacijo). Torej ne kaže, da bi obstajal kakršen koli dvom o tem, da je športnik lahko razumel uporabljeno metodo izračuna, seveda ob predpostavki, da je družba A pojasnila, kaj sestavlja „vse neto prihodke“.

82. Drugič, ker je bilo objektivno nemogoče predvideti natančen znesek plačila, saj je bil ta odvisen od zneska prihodkov, ki jih bo C ustvaril v prihodnosti, je treba v skladu s sodno prakso Sodišča preglednost presojati glede na elemente, ki jih je imel prodajalec ali ponudnik na voljo ob

[54] Glej sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, točka 72); z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi (C-186/16, v nadaljevanju: sodba Andriciuc, EU:C:2017:703, točka 44 in navedena sodna praksa), in Caixabank (točka 36 in navedena sodna praksa).

[55] To pomeni, da ima potrošnik po eni strani dejansko možnost, da se s pogodbenim pogojem seznani pred sklenitvijo pogodbe, in da so po drugi strani različni pogoji razumljivi ob upoštevanju jasnosti njihovega besedila in specifičnosti uporabljene terminologije, pa tudi po potrebi drugih pogodbenih pogojev, ki jih je treba obravnavati skupaj. V zvezi s tem je treba upoštevati tudi položaj ali vidik potrošnikov, na katere so zadevni pogoji naslovljeni (glej v tem smislu sodbo z dne 23. aprila 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, točki 48 in 50)).

[56] Glej sodbi z dne 18. novembra 2021, A. S.A. (C-212/20, EU:C:2021:934, točka 42 in navedena sodna praksa), in Caixabank (točka 37 in navedena sodna praksa). Sodišče je podrobneje pojasnilo zahtevo, ki se nanaša na preglednost, zlasti glede pogodbenih pogojev, ki so bistvenega pomena za obseg obveznosti, ki jih potrošniki prevzemajo, na primer glede pogodbenih pogojev v zvezi z vzpostavitvijo plačil, ki jih morajo potrošniki izvesti na podlagi posojilne pogodbe. Nekatere od navedenih sodb se nanašajo zlasti na pogodbe o hipotekarnem posojilu, ki so sklenjene v tuji valuti ali indeksirane v tuji valuti (glej Smernice Komisije (str. 26 in 27)).

[57] Glej sodbo Andriciuc (točka 45 in navedena sodna praksa).

[58] Kar je merilo za oceno, uporabljeno v okviru analize iz Direktive o nepoštenih poslovnih praksah (glej uvodno izjavo 18 te direktive).

sklenitvi pogodbe s potrošnikom. Od prodajalca ali ponudnika torej ni mogoče zahtevati, da potrošnika obvesti o končnih finančnih posledicah njegove zaveze, ki so odvisne od prihodnjih, nepredvidljivih in od volje tega prodajalca ali ponudnika neodvisnih dogodkov.[59]

83. Tretjič, Sodišče je v zvezi s tem razsodilo, da morajo informacije, ki jih je prodajalec ali ponudnik dolžan sporočiti pred sklenitvijo pogodbe, potrošniku omogočiti, da odločitev sprejme preudarno in ob polnem zavedanju, prvič, možnosti, da do takih dogodkov pride, in drugič, posledic, ki bi jih ti dogodki lahko imeli.[60] Zato mora nacionalno sodišče ob upoštevanju vseh upoštevnih elementov, ki so povezani s sklenitvijo te pogodbe, presoditi, ali so informacije, ki jih je prodajalec ali ponudnik sporočil pred sklenitvijo navedene pogodbe, potrošniku, ki je običajno obveščen, omogočile, da je odločitev sprejel preudarno in ob polnem zavedanju posledic, ki jih je povzročila sklenitev te pogodbe. V zvezi s tem bo moralo nacionalno sodišče zlasti presoditi, ali je družba A C seznanila s celotno široko paleto ponujenih storitev[61] in njihovim trajanjem, tako da je lahko C ocenil njihovo vrednost kot celote v razmerju do plačila, ki bi ga lahko moral plačati tej družbi, saj bi bilo logično, da se odločitev o pogodbeni vezi z navedeno družbo sprejme prav na podlagi teh dveh elementov.

84. Glede na vse zgornje preudarke je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 5 Direktive 93/13 razlagati tako, da zahteva, v skladu s katero morajo biti pogodbeni pogoji sestavljeni „v jasnem, razumljivem jeziku“, podjetju, ki ponuja storitve za športni razvoj in karierno pomoč, nalaga, da mlademu športniku zagotovi zadostne informacije, da lahko ta sprejme informirano odločitev na podlagi natančnih podatkov, kar pomeni, da mora biti pogodbeni pogoj ne le formalno in slovnično razumljiv, ampak mora potrošniku tudi omogočiti, da po eni strani v celoti razume velike denarne posledice, do katerih bi lahko ta pogoj privedel z vidika njegovih finančnih zavez, in da po drugi strani lahko presodi ustreznost v razmerju do celotne vrednosti storitev, ki jih ponuja to podjetje.

5. Nepoštenost pogoja o plačilu glede na člen 3(1) Direktive 93/13 (peto vprašanje)

85. Predložitveno sodišče s petim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali sporni pogoj v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank v smislu člena 3(1) Direktive 93/13, glede na to, da vrednosti opravljene storitve ne povezuje s stroškom, ki zaradi njega nastane za potrošnika. To vprašanje se torej nanaša na presojo nepoštenosti spornega pogoja, še zlasti na združljivost izračuna plačila iz zadevne pogodbe s členom 3(1) Direktive 93/13.

86. Uvodoma menim, da je koristno podati nekaj pojasnil o presoji morebitne nepoštenosti spornega pogoja.

87. Po eni strani, opozoriti je treba, da je mogoče ta pogoj obravnavati kot upošteven tako z vidika „glavnega predmeta pogodbe“[62] kot tudi z vidika „ustreznosti med ceno in plačilom“[63] v smislu člena 4(2) Direktive 93/13. Zato se za tak pogoj v skladu s to določbo uporablja navedena

[59] Sodba z dne 12. januarja 2023, D. V. (Odvetniška nagrada – Načelo urne postavke) (C-395/21, v nadaljevanju: sodba D. V., EU:C:2023:14, točka 43).

[60] Glej po analogiji sodbo D. V. (točki 42 in 43 ter navedena sodna praksa).

[61] Glej opombo 6 teh sklepnih predlogov.

[62] V smislu, da ta pogoj „določa[…] bistvene dajatve iz te pogodbe in ki ji kot taki daje[…] bistvene značilnosti“ (glej sodbo Andriciuc (točka 35 in navedena sodna praksa)).

[63] V smislu, da se navedeni pogoj nanaša na „razmerje med kakovostjo in ceno dobavljenega blaga ali storitve“ (glej devetnajsto uvodno izjavo Direktive 93/13).

direktiva, vendar je presoja njegove nepoštenosti v skladu s členom 3(1) navedene direktive izključena, če izpolnjuje zahtevo po preglednosti, ki izhaja iz iste direktive. Torej je nadaljnja analiza upoštevna le, če bo predložitveno sodišče ugotovilo, bodisi da sporni pogoj ne izpolnjuje zahteve po preglednosti – ker ni mogoče ugotoviti nepoštenosti že samo zato, ker pogoj ni sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku [64] – bodisi da lahko presodi nepoštenost, ker se člen 4(2) Direktive 93/13 v obravnavani zadevi ne uporablja, saj ta določba v času sklenitve sporne pogodbe še ni bila prenesena v latvijsko pravo [65]. Preglednost pogodbenega pogoja, kot se zahteva s členom 5 te direktive, je vsekakor eden od bistvenih elementov, ki jih je treba upoštevati pri presoji nepoštenosti tega pogoja. [66]

88. Po drugi strani, pojasniti je treba, da je Sodišče na tem področju pristojno tako za razlago pojmov iz Direktive 93/13 kot tudi za merila, ki jih nacionalno sodišče lahko uporabi ali mora uporabiti pri preučitvi pogodbenega pogoja v zvezi z določbami te direktive, glede na to, da mora navedeno sodišče ob upoštevanju teh meril odločiti o konkretni opredelitvi posebnega pogodbenega pogoja, kar zadeva okoliščine obravnavane zadeve. Iz tega izhaja, da se mora Sodišče omejiti na to, da predložitvenemu sodišču poda smernice, ki jih mora to upoštevati. [67]

89. Po teh pojasnilih je treba opozoriti, da člen 3(1) Direktive 93/13 določa, da pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank. Iz tega sledi, da mora nacionalno sodišče ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve najprej presojati morebitno nespoštovanje zahteve „dobre vere“ in nato obstoj morebitnega „znatnega neravnotežja“ v škodo potrošnika v smislu člena 3(1) Direktive 93/13. [68]

90. Na eni strani, v zvezi z zahtevo „dobre vere“ je v šestnajsti uvodni izjavi te direktive med drugim pojasnjeno, da lahko to zahtevo „izpolni prodajalec ali dobavitelj, če posluje lojalno in pravično z drugo stranko, katere zakonite interese mora upoštevati“, in da mora nacionalno sodišče „zlasti posvečati pozornost moči pogajalske pozicije strank, ali je bil potrošnik spodbujen v strinjanje s pogodbenim pogojem in ali je bilo blago ali storitve prodano ali dobavljeno na posebno naročilo potrošnika“. [69] Nacionalno sodišče mora torej preveriti, ali bi lahko prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, razumno pričakoval, da bi potrošnik tak pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj. [70]

91. Na drugi strani, kar zadeva zahtevo glede „znatnega neravnotežja“ med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank, ki je posebej navedena v petem vprašanju za predhodno odločanje, je Sodišče navedlo, da je treba med drugim upoštevati pravila, ki se uporabljajo v nacionalnem pravu, če se stranki ne dogovorita drugače, da se presodi, ali ta pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo, in če ga, v kolikšni meri. [71] Na podlagi take primerjalne analize lahko

[64] Glej analizo v okviru četrtega vprašanja za predhodno odločanje in sodbo Banco Santander (točka 66 in navedena sodna praksa). Vendar lahko nacionalna zakonodaja določa, da nepreglednost neposredno pomeni neveljavnost pogodbenih pogojev, brez uporabe preskusa nepoštenosti na podlagi člena 3(1) Direktive 93/13. Glej tudi Smernice Komisije (str. 19).

[65] Glej analizo v okviru tretjega vprašanja za predhodno odločanje. Glej tudi Smernice Komisije (str. 24 in opomba 163), v skladu s katerimi lahko nacionalno pravo daje sodiščem možnost presoje ustreznosti cene, tudi kadar so taki pogoji jasni in razumljivi.

[66] Glej v tem smislu sodbi z dne 26. aprila 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, točki 27 in 28), in Banco Santander (točka 66). V skladu s točko 1(e) Priloge k Direktivi 93/13 in njeno dvajseto uvodno izjavo lahko na primer to, da potrošnik ni imel resnične možnosti, da bi se seznanil s pogodbenim pogojem, kaže na njegovo nepoštenost.

[67] Sodba Banco Santander (točka 50 in navedena sodna praksa).

[68] Sodba Banco Santander (točka 63 in navedena sodna praksa).

[69] Glej v tem smislu sodbo Banco Primus (točka 59 in navedena sodna praksa).

[70] Sodba Banco Santander (točka 64 in navedena sodna praksa).

[71] Sodba Banco Santander (točka 65 in navedena sodna praksa).

nacionalno sodišče presodi, ali pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo, in če ga, koliko.[72] Če pa ne obstajajo dodatne upoštevne določbe nacionalne zakonodaje (kar lahko velja za določitev plačila v okviru pogodb za „obetavne mlade“ športnike), je treba znatno neravnotežje presoditi ob upoštevanju drugih referenčnih elementov, kot so poštene in pravične tržne prakse na datum sklenitve pogodbe, kar zadeva plačilo na področju zadevnega športa[73], ali primerjava pravic in obveznosti strank na podlagi dane pogodbe, pri čemer se upoštevajo narava pogodbe in drugi povezani pogodbeni pogoji[74]. Prav tako je primerno, da se za to pravni položaj navedenega potrošnika preuči ob upoštevanju sredstev, ki so mu v skladu z nacionalno zakonodajo na voljo za prenehanje uporabe nepoštenih pogojev.[75] Nazadnje, v skladu s členom 4(1) Direktive 93/13 mora nacionalno sodišče nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe, ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.[76]

92. Predložitveno sodišče mora presoditi položaj v postopku v glavni stvari ob upoštevanju navedb, navedenih v točkah od 89 do 91 teh sklepnih predlogov, potem ko preveri elemente dejanskega okvira obravnavane zadeve in nacionalnega pravnega okvira.

93. V obravnavani zadevi je iz elementov spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da bo moralo predložitveno sodišče preveriti, ali nacionalna zakonodaja v zvezi s pogodbami za „obetavne mlade“ športnike ne vsebuje določb o plačilu, ki v sporni pogodbi niso bile upoštevane. Če taka zakonodaja ne obstaja, se bo moralo to sodišče sklicevati na poštene in pravične tržne prakse, kar zadeva plačilo za obravnavane storitve na področju zadevnega športa, ki so se uporabljale v času sklenitve te pogodbe. Poleg tega bo moralo navedeno sodišče v skladu s členom 4(1) Direktive 93/13 upoštevati naravo storitev, za katere je bila navedena pogodba sklenjena, ter preveriti, ali lahko morebitna nepovezanost med vrednostjo storitev, ki jih je zagotovila družba A, in plačilom zanje s strani C povzroči nepoštenost spornega pogoja.

94. V zvezi s tem menim, da bo moralo predložitveno sodišče v okviru presoje morebitnega znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih strank upoštevati to, ali lahko ponudnik storitev dokaže, da je bilo plačilo v višini 10 % vseh prihodkov, ki jih je C ustvaril v času trajanja sporne pogodbe, dejansko povezano s storitvami, ki jih je zagotovila družba A, in ali tako plačilo ustreza tržni vrednosti v zadevnem športnem sektorju. Popolno nesorazmerje med opravljeno storitvijo in plačano ceno po mojem mnenju ne more biti sprejeto, tudi če je bilo v skladu z nacionalno zakonodajo dovoljeno ali z njo ni bilo izrecno prepovedano.[77]

95. V zvezi s tem kljub vsemu menim, da je pomembno, da to sodišče upošteva naslednje elemente, ki kažejo na neobstoj „znatnega neravnotežja“: (i) dejstvo, da je mogoče tako plačilo zahtevati le, če ti prihodki znašajo vsaj 1500 EUR na mesec; (ii) dejstvo, da bi se lahko C v skladu z določbami sporne pogodbe odločil za enostransko odpoved pogodbe brez plačila nadomestil,

[72] Glej v tem smislu sodbo Banco Primus (točka 59 in navedena sodna praksa).

[73] Glej po analogiji sodbo Banco Santander (točka 65 in navedena sodna praksa).

[74] Glej v tem smislu sodbo Banco Primus (točka 67, prva alinea). Glej tudi Smernice Komisije (str. 33 in opomba 241).

[75] Glej sodbo z dne 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, točka 68).

[76] Sodba Banco Primus (točka 61 in navedena sodna praksa).

[77] Glej po analogiji sodbi z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578, točka 79), ki se je nanašala na pogodbeni pogoj, ki je nalagal plačilo vseh stroškov nastanka in prenehanja hipoteke posojilojemalcu, v kateri je Sodišče odločilo, da morajo stroški, ki se prenesejo na posojilojemalca, ustrezati dejansko opravljenim storitvam, ter z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila) (C-565/21, EU:C:2023:212, točka 59), ki se je nanašala na pogoj o proviziji za odobritev posojila, na podlagi katerega se je lahko, da bi se štelo, da ne more negativno vplivati na pravni položaj potrošnika, kot je določen v nacionalnem pravu, potrošniku iz naslova te provizije zaračunal le znesek, sorazmeren z zneskom posojila.

zlasti če bi se odločil, da ne bo nadaljeval poklicne kariere [78], in (iii) dejstvo, da je družba A storitve zagotavljala brez jamstva, da bo C dosegel pričakovani rezultat, to je postal poklicni športnik, kar že po naravi pomeni, da je pogodba vključevala precejšen dejavnik tveganja za to družbo [79]. V zvezi s tem namreč menim, da bo moralo predložitveno sodišče upoštevati okoliščino, da bo plačilo s strani C porabljeno ne le za financiranje storitev, ki jih je družba A zagotovila C, ampak tudi tistih, zagotovljenih vsem drugim obetavnim mladim, ki so s to družbo sklenili podobne pogodbe (zlasti tistim, ki niso postali poklicni športniki), in sicer lahko tudi v večletnem obdobju. Zato bo treba sistem oceniti kot celoto.

96. Nazadnje, to sodišče bo moralo kljub vsemu upoštevati tudi elemente, ki kažejo na obstoj neravnotežja, zlasti dejstvo, da se ne zdi, da bi sporna pogodba vsebovala pogoj, ki bi določal možnost, da se stranki dogovorita za zmanjšanje obveznosti mladega športnika ali da spremenita trajanje pogodbe, ko na primer mladi športnik dopolni polnoletnost ali glede na obseg in trajanje prejetih storitev, saj je tak pogoj običajno potreben za upoštevanje interesa mladega športnika.

97. Glede na vse zgornje preudarke je treba na peto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da sta pri presoji morebitne nepoštenosti pogoja iz pogodbe o opravljanju podpornih storitev za športni razvoj in kariero, ki določa, da se mladi športnik, ki je v vlogi potrošnika, za zagotovitev teh storitev zaveže k plačilu zneska v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, če bo postal poklicni športnik, upoštevna morebitno nespoštovanje zahteve po „dobri veri“ in obstoj morebitnega „znatnega neravnotežja“ v škodo potrošnika, pri čemer je treba upoštevati zlasti obstoj pravil, ki se uporabljajo v nacionalnem pravu, kadar med strankama ni sporazuma, da se presodi, ali in – odvisno od primera – koliko pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo, v primeru neobstoja takih pravil pa tržne prakse na datum sklenitve navedene pogodbe, kar zadeva plačilo na zadevnem športnem področju, če so lojalne in pravične, ter naravo blaga ali storitev, ki so predmet pogodbe – ob hkratnem sklicevanju na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe, ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je ta odvisna – ter zlasti odgovoriti na vprašanje, ali zahtevano plačilo ustreza tržni vrednosti v zadevnem športnem sektorju, pri čemer se je treba posebej zavedati tveganja, ki ga za prodajalca ali ponudnika pomeni dejstvo, da nima nobenega jamstva, da bo prejel plačilo, če mladi športnik ne bo postal poklicni športnik.

6. Nezavezujoča narava nepoštenega pogoja v smislu člena 6(1) Direktive 93/13 (šesto vprašanje)

98. Predložitveno sodišče s šestim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali člen 6(1) Direktive 93/13 – v primeru ugotovitve, da je pogodbeni pogoj nepošten v smislu člena 3(1) te direktive – nasprotuje možnosti, da nacionalno sodišče zniža znesek, ki ga dolguje potrošnik, na višino dejanskih stroškov, ki jih je nosil prodajalec ali ponudnik v okviru izpolnjevanja pogodbe.

99. Iz tega sledi, da se šesto vprašanje nanaša na morebitno možnost, ki bi jo imelo predložitveno sodišče za revizijo ali spremembo pogoja, če bi menilo, da je nepošten.

[78] Ta ugotovitev temelji izključno na navedbah družbe A na obravnavi, ki jih bo moralo preveriti predložitveno sodišče.

[79] Glej po analogiji sodbo z dne 16. marca 2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, točka 42).

100. V zvezi s tem je treba spomniti, da člen 6(1) Direktive 93/13 določa, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z zadevnim nacionalnim pravom, za potrošnika niso zavezujoči. Ta določba določa tudi, da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.

101. Kot je Sodišče že večkrat poudarilo, gre za zavezujočo določbo, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbenikov, ki je določeno s pogodbo, zamenjati z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbeniki spet vzpostavi enakost.[80] Poleg tega je treba glede na naravo in pomen javnega interesa, na katerem temelji varstvo, ki je z Direktivo 93/13 zagotovljeno potrošnikom, člen 6 te direktive šteti za določbo, ki je enakovredna nacionalnim pravilom, ki imajo v okviru nacionalnega pravnega reda naravo določb javnega reda.[81]

102. Sodišče je tako presodilo, da je treba člen 6(1) te direktive razlagati tako, da je treba za pogodbeni pogoj, ki je razglašen za nepošten, načeloma šteti, da ni nikoli obstajal, tako da ne sme imeti učinkov na potrošnika.[82] Zato mora biti posledica sodne ugotovitve nepoštenosti takega pogoja načeloma to, da se ponovno vzpostavi pravni in dejanski položaj potrošnika, v katerem bi ta bil, če tega pogoja ne bi bilo.[83]

103. Iz tega, na prvem mestu, izhaja, da obveznost nacionalnega sodišča, da ne uporabi nepoštenega pogodbenega pogoja, ki nalaga plačilo zneskov, ki so se izkazali za neupravičene, načeloma zajema restitucijski učinek glede teh zneskov. Neobstoj takega restitucijskega učinka bi namreč lahko ogrozil odvračilni učinek, ki ga člen 6(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 7(1) te direktive pripisuje ugotovitvi nepoštenosti pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.[84] Še toliko bolj od potrošnika, če – kot v obravnavani zadevi – ni izvedel plačil, za katera se izkaže, da jih ne dolguje zaradi nepoštenosti pogoja, s katerim so naložena, ni mogoče zahtevati niti delnega plačila zneskov, ki naj bi jih plačal na podlagi tega pogoja, saj je treba navedeni pogoj obravnavati, kot da ni nikoli obstajal.[85] Če ne bi bilo tako, bi zadevni pogoj ostal delno zavezujoč, prodajalec ali ponudnik pa bi imel od njegove uporabe določeno korist.

104. Na drugem mestu, Sodišče je v zvezi z možnostjo spremembe ali revizije nepoštenega pogoja menilo, da nacionalno sodišče ne sme biti pooblaščeno, da spremeni ali revidira vsebino nepoštenih pogojev, saj bi tako prispevalo k odpravi odvračilnega učinka, ki ga ima za prodajalca

[80] Sodba Banco Primus (točka 41 in navedena sodna praksa).

[81] Glej sodbo Gutiérrez Naranjo in drugi (točka 54 in navedena sodna praksa).

[82] Zato mora taka ugotovitev – čeprav morajo države članice v svojem nacionalnem pravu opredeliti podrobna pravila, v okviru katerih se poda ugotovitev nepoštenosti pogodbenega pogoja in se konkretni pravni učinki te ugotovitve materializirajo – omogočati ponovno vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v kakršnem bi potrošnik bil, če tega pogoja ne bi bilo, zlasti z določitvijo pravice do vračila ugodnosti, ki jih je prodajalec ali ponudnik na podlagi navedenega nepoštenega pogoja neupravičeno pridobil v škodo tega potrošnika (glej sodbi z dne 25. aprila 2024, Caixabank (Zastaralni rok) (C-484/21, v nadaljevanju: sodba Zastaralni rok, EU:C:2024:360, točke od 15 do 20 in navedena sodna praksa), in Banco Santander (Začetek teka zastaralnega roka) (C-561/21, EU:C:2024:362, točke od 18 do 23 in navedena sodna praksa)).

[83] Glej sodbo Zastaralni rok (točka 15 in navedena sodna praksa).

[84] Glej sodbo Zastaralni rok (točki 16 in 17 ter navedena sodna praksa).

[85] Glej po analogiji sodbo z dne 21. marca 2024, Profi Credit Bulgaria (Pomožne storitve h kreditni pogodbi) (C-714/22, EU:C:2024:263, točka 88), v kateri je Sodišče razsodilo, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki omogoča, da se potrošniku naloži, da nosi del stroškov postopka, kadar se po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi njegove nepoštenosti le delno ugodi njegovemu zahtevku za vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal na podlagi tega pogoja, ker je v praksi onemogočeno ali pretirano težko določiti obseg pravice tega potrošnika, kar zadeva vračilo teh zneskov.

ali ponudnika nepogojna neuporaba takih nepoštenih pogojev za potrošnika.[86] Sodišče je namreč izrecno razsodilo, da člena 6(1) Direktive 93/13 ni mogoče razlagati tako, da nacionalnemu sodišču, če ugotovi nepoštenost pogoja o pogodbeni kazni v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, dovoljuje, da zniža znesek pogodbene kazni, naložene potrošniku, namesto da v celoti zavrne uporabo zadevnega pogoja za tega potrošnika. V zvezi s tem je Sodišče menilo, da bi glede na namen in splošno sistematiko te direktive, če bi nacionalno sodišče smelo spremeniti vsebino nepoštenih pogojev v takih pogodbah, taka pristojnost lahko ogrozila uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 navedene direktive, ker bi oslabila odvračilni učinek, ki ga ima za prodajalce ali ponudnike nepogojna neuporaba takih nepoštenih pogojev za potrošnika, ker bi ti prodajalci ali ponudniki še naprej skušali uporabljati te pogoje, saj bi vedeli, da lahko nacionalno sodišče, če ugotovi njihovo neveljavnost, pogodbo vseeno dopolni v potrebnem obsegu tako, da se zagotovi interes navedenih prodajalcev ali ponudnikov.[87]

105. Zato menim, da se možnost, da nacionalno sodišče zadevni pogodbeni pogoj, če ugotovi, da je nepošten, revidira ali spremeni, ne bi bila skladna s členom 6(1) Direktive 93/13. Edina možnost, ki jo ima na voljo to sodišče, je razglasitev ničnosti nepoštenega pogoja in nato preučitev, ali je nadaljnji obstoj pogodbe brez navedenega nepoštenega pogoja v skladu s pravili nacionalnega prava pravno mogoč, kar je treba preveriti v skladu z objektivnim pristopom.[88]

106. Glede na navedeno predlagam, naj se na šesto vprašanje odgovori, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba pogodbeni pogoj, ki je bil razglašen za nepoštenega, načeloma obravnavati, kot da ni nikoli obstajal, tako da ne sme imeti nobenega učinka na potrošnika, za katerega bi bilo treba vzpostaviti pravni in dejanski položaj, v kakršnem bi bil, če tega pogoja ne bi bilo, ne da bi mu nacionalno sodišče lahko naložilo plačilo kakršnega koli zneska iz naslova plačila, določenega z navedenim pogojem, razglašenim za nepoštenega, pa naj bo ta znižan na višino stroškov, ki so dejansko nastali za prodajalca ali ponudnika v okviru izpolnjevanja pogodbe, ali ne.

7. Obseg členov 8 in 8a Direktive 93/13 (sedmo in osmo vprašanje)

107. Predložitveno sodišče želi s sedmim in osmim vprašanjem, za kateri predlagam, naj se obravnavata skupaj, v bistvu izvedeti, ali – ob predpostavki, da bi se uporabljal člen 4(2) Direktive 93/13 – po eni strani nacionalno sodišče, če ugotovi, da je znesek plačila očitno nesorazmeren glede na prispevek ponudnika storitev, razglasi, da je navedeni pogodbeni pogoj nepošten izključno na podlagi določb nacionalnega prava (*sedmo vprašanje*), ter – če je odgovor pritrdilen – če gre za pogodbo, sklenjeno pred začetkom veljavnosti člena 8a te direktive, ali mora to sodišče po drugi strani upoštevati izključno informacije glede določb, ki jih je država članica sprejela v skladu s členom 8 navedene direktive in jih je predložila Komisiji v skladu s členom 8a iste direktive, če je ta država navedla, da njena zakonodaja ne presega minimalnih standardov, določenih z zadevno direktivo (*osmo vprašanje*).

[86] Glej sodbo Gutiérrez Naranjo in drugi (točka 60 in navedena sodna praksa). Prisilna narava člena 6(1) Direktive 93/13 pomeni, da se potrošnik načeloma ne more odpovedati varstvu, ki ga zagotavlja ta direktiva, niti s pogodbo niti z enostransko izjavo (glej Smernice Komisije (str. 38)).

[87] Sodbi z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, točki 58 in 59 ter navedena sodna praksa), in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia (C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točki 53 in 54 ter navedena sodna praksa). Po isti logiki je Sodišče razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje nacionalni sodni praksi, ki časovno omejuje restitucijske učinke, povezane z ugotovitvijo nepoštenosti, v smislu člena 3(1) te direktive, pogoja iz pogodbe, ki jo je s potrošnikom sklenil prodajalec oziroma ponudnik, zgolj na zneske, ki so bili neupravičeno preplačani na podlagi takega pogoja po razglasitvi odločbe, s katero je bila sodno ugotovljena ta nepoštenost (glej sodbo Gutiérrez Naranjo in drugi (točka 75)).

[88] Glej v tem smislu sodbo z dne 3. oktobra 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, točka 39 in navedena sodna praksa).

108. Ker sta bili ti vprašanji, ki sta med seboj tesno povezani, postavljeni ob predpostavki, da bi člen 4(2) Direktive 93/13 nacionalnemu sodišču preprečeval, da presodi morebitno nepoštenost pogoja, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, medtem ko mora imeti to sodišče ob upoštevanju odgovora, predlaganega na tretje vprašanje, možnost presoje nepoštenosti, če v času sklenitve pogodbe člen 4(2) te direktive še ni bil prenesen v nacionalno pravo, menim, da odgovor nanju ni potreben.

109. Vsekakor in zaradi izčrpnosti, kar po eni strani zadeva sedmo vprašanje in kot je bilo navedeno v točki 67 teh sklepnih predlogov, opozarjam, da je z Direktivo 93/13 določena minimalna harmonizacija, zato lahko države članice v skladu s členom 8 te direktive zagotovijo višjo raven varstva, kot je določena v njej, če je to združljivo s cilji, zastavljenimi z navedeno direktivo. Drugače povedano, države članice imajo možnost, da na podlagi člena 8 navedene direktive sprejmejo določbe, s katerimi se razširi nabor vrst pogodbenih pogojev, katerih nepoštenost je mogoče presoditi, tako da ga razširijo na še druge pogodbene pogoje, kot so zlasti tisti, ki določajo glavni predmet pogodbe ali ustreznost razmerja med kakovostjo in ceno, tudi če so ti pogoji sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku.[89]

110. Kar po drugi strani zadeva osmo vprašanje, je treba opozoriti, da je s členom 8a Direktive 93/13 državam članicam, ki sprejmejo določbe v skladu z njenim členom 8, naloženo, da o tem in o kakršnih koli naknadnih spremembah obvestijo Komisijo, predvsem kadar te določbe ugotavljanje nepoštenosti razširijo na posamično dogovorjene pogodbene pogoje ali na pogoje, ki se nanašajo na ustreznost cene ali plačila, ali vsebujejo sezname pogodbenih pogojev, ki štejejo za nepoštene. Po informacijah, ki jih ima na voljo Komisija, ni Republika Latvija v skladu s členom 8a predložila nobenega ukrepa, ki bi presegal minimalne standarde iz Direktive 93/13. Vendar to nikakor ne vpliva na možnost uporabe nacionalnih zakonov, katerih namen je izboljšati varstvo potrošnikov, saj člen 8a te direktive ne določa nobene pravne posledice v primeru, da država članica ne predloži obvestila o zakonodaji. Povedano drugače, neobvestitev o takem nacionalnem ukrepu ne pomeni, da ga v zadevni državi članici ni mogoče uporabiti. V skladu z navedeno direktivo namreč obvestitev o določbah, sprejetih v skladu s členom 8a iste direktive, ni nujen pogoj za njihovo veljavnost in njihov zavezujoči učinek. Torej zato, ker država članica ni predložila obvestila, še ni mogoče trditi, da zakonodaja zadevne države članice ni začela veljati ali da ni zavezujoča.

8. Uporaba členov 17(1) in 24(2) Listine (deveto in deseto vprašanje)

111. Predložitveno sodišče želi z devetim vprašanjem ob predpostavki pritrdilnega odgovora na prvo ali drugo vprašanje v bistvu opredeliti, kakšen je v obravnavani zadevi vpliv člena 17(1) in člena 24(2) Listine, ob upoštevanju tega, prvič, da je sporna pogodba C zavezovala za 15 let in bi lahko imela velike denarne posledice ter, drugič, je bil C v času njene sklenitve mladoleten. Deseto vprašanje se večinoma nanaša na iste vidike kot deveto vprašanje, v razmerju do katerega je postavljeno podredno, to je ob predpostavki nikalnega odgovora na prvo ali drugo vprašanje. Glede na odgovor, ki ga predlagam na prvo vprašanje, se ne zdi potrebno odgovoriti na deseto vprašanje.

112. Iz tega sledi, da želi predložitveno sodišče po eni strani izvedeti, ali bi bila pogodba, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki je bila sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ki je bil v času njene sklenitve mladoleten, ob upoštevanju v njej določenega

[89] Glej v tem smislu sodbo Caja de Ahorros (točka 44) in točke od 71 do 74 teh sklepnih predlogov.

trajanja in ravni plačil v nasprotju s „koristjo“ otroka v smislu člena 24(2) Listine ter z lastninsko pravico iz njenega člena 17, po drugi strani pa še opredeliti, ali bi lahko ta okoliščina z vidika Direktive 93/13 vplivala na presojo nepoštenosti pogoja.

113. Najprej, menim, da je koristno opozoriti, da se, če se bo Sodišče strinjalo s predlogom iz mojega odgovora na prvo vprašanje, da se Direktiva 93/13 uporablja v zadevi v glavni stvari, prav tako uporablja tudi Listina. V skladu s členom 51(1) Listine se namreč določbe te listine med drugim uporabljajo, kadar države članice izvajajo pravo Unije. Torej bi bilo treba spoštovati v njej določene temeljne pravice, vključno s tistimi iz njenih členov 17 (lastninska pravica) in 24 (pravice otroka).

114. Kar na eni strani zadeva lastninsko pravico, Sodišče, kolikor mi je znano, doslej ni razsodilo, da bi imel člen 17(1) Listine, ki ureja to pravico na splošno, kakršen koli poseben obseg v zvezi z uporabo Direktive 93/13. To se mi zdi povsem logično in koherentno.

115. Na drugi strani člen 24(2) Listine v zvezi s pravicami otroka določa, da se morajo „[p]ri vseh ukrepih javnih organov ali zasebnih ustanov, ki se nanašajo na otroke, […] upoštevati predvsem koristi otroka“. Čeprav Sodišče, kolikor vem, ni te določbe nikoli razložilo v okviru razlage Direktive 93/13, je njeno besedilo zastavljeno široko, zato bi po mojem mnenju morala obstajati možnost, da se uporabi za akte, kot je sporna pogodba, ki ima lahko velike posledice za zadevnega mladoletnika.[90] Taka ugotovitev je potrjena s členom 3(1) Konvencije o otrokovih pravicah,[91] na katerega se izrecno sklicujejo pojasnila v zvezi s členom 24 Listine. V skladu s tem členom 3(1) je treba pri vseh odločitvah, ki se nanašajo na otroke, upoštevati koristi otroka. Zato se ta določba na splošno nanaša na vse odločbe in ukrepe, ki se neposredno ali posredno nanašajo na otroke,[92] kot je navedel Odbor Združenih narodov za otrokove pravice[93]. Izraz „koristi otroka“ se namreč nanaša hkrati na materialno pravico, načelo razlage in postopkovno pravilo.[94]

116. Ker je s tem izrazom napoteno na „razlagalno načelo“, menim, da bi bila navedena določba lahko upoštevna pri razlagi in uporabi določb Direktive 93/13, kadar je bil zadevni potrošnik – kot v obravnavani zadevi – v času sklenitve sporne pogodbe mladoleten.

117. Ugotoviti je treba, da ni v Direktivi 93/13 nikjer omenjena starost potrošnikov in še manj njihova mladoletnost. Vendar člen 5(3) Direktive o nepoštenih poslovnih praksah vsebuje posebno določbo v zvezi s poslovnimi praksami, ki se osredotočajo na „samo en[o] od jasno določljivih skupin potrošnikov, ki so […] še posebej dovzetne“. Med dejavniki, ki opredeljujejo to dovzetnost, je med drugim potrošnikova starost. Zadnjenavedena direktiva zato določa, da je treba zadevno poslovno prakso, kadar je osredotočena na tako skupino, oceniti „z vidika povprečnega člana navedene skupine“.[95]

[90] Glej v tem smislu in po analogiji sodbo z dne 11. marca 2021, État belge (Vrnitev starša mladoletnika) (C-112/20, EU:C:2021:197, točka 36).

[91] Sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov 20. novembra 1989.

[92] Glej v tem smislu in po analogiji sodbo z dne 11. marca 2021, État belge (Vrnitev starša mladoletnika) (C-112/20, EU:C:2021:197, točki 37 in 38).

[93] Glej v zvezi s tem Splošno pripombo št. 14 (2013) Odbora za otrokove pravice o pravici otroka do upoštevanja njegovih koristi kot glavnega vodila (člen 3(1)), CRC/C/GC/14, točka 19.

[94] Sodba z dne 11. junija 2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Ženske, ki se poistovetijo z vrednoto enakosti med spoloma) (C-646/21, EU:C:2024:487, točka 73), ki se sklicuje na Splošno pripombo št. 14 (2013) Odbora za otrokove pravice o pravici otroka do upoštevanja njegovih koristi kot glavnega vodila (člen 3(1)), CRC/C/GC/14, točka 6.

[95] Glej uvodni izjavi 18 in 19 Direktive o nepoštenih poslovnih praksah.

118. Če je torej treba Direktivo 93/13 razložiti ob upoštevanju člena 24(2) Listine, je treba pri presoji morebitne nepoštenosti zadevnega pogoja z vidika „povprečnega potrošnika, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren“, smiselno upoštevati okoliščino, da je bil potrošnik mladoleten in zato še posebej dovzeten. Kot je bilo opozorjeno v točki 58 teh sklepnih predlogov, se namreč v skladu s členom 4(1) Direktive 93/13 nepoštenost pogodbenega pogoja oceni ob upoštevanju narave storitev, za katere je bila pogodba sklenjena, in s sklicevanjem na „vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe“, po potrebi vključno z mladoletnostjo potrošnika.

119. Vendar bi bilo treba v obravnavani zadevi, čeprav je lahko mladoletnost potrošnika okoliščina, ki jo bo treba upoštevati, upoštevati tudi dejstvo, da sta mladoletnika v času sklepanja sporne pogodbe zastopala starša in da je bila ta pogodba podpisana le leto dni pred tem, ko je C dopolnil polnoletnost.

120. Glede na zgornje preudarke predlagam, naj se na deveto vprašanje odgovori tako, da je treba člen 3(1) in člen 4(1) Direktive 93/13 v povezavi s členom 24(2) Listine razlagati tako, da je treba v okviru presoje nepoštenosti pogoja upoštevati okoliščino, da zadevni potrošnik, ki je bil v času sklepanja pogodbe mladoleten, pripada še posebej dovzetni skupini, vendar ne da bi pri tem zanemarili druge okoliščine iz časa sklenitve te pogodbe, kot sta dejstvo, da sta tega mladoletnika zastopala starša, in stopnja njegove zrelosti.

V. Predlog

121. Ob upoštevanju navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Augstākā tiesa (Senāts) (vrhovno sodišče, Latvija), odgovori:

1. Člen 1(1) in (2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011,

   je treba razlagati tako, da

   pogodba o opravljanju storitev za športni razvoj in karierno pomoč, sklenjena med na eni strani prodajalcem ali ponudnikom, ki opravlja svojo dejavnost na področju treninga in razvoja športnikov, ter na drugi strani mladoletnikom, ki sta ga zastopala starša in v času sklenitve te pogodbe ni bil zaposlen na področju športa, načeloma spada na področje uporabe te direktive, če so izpolnjeni drugi pogoji za uporabo, opredeljeni v njej.

2. Člen 4(2) Direktive 93/13, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83,

   je treba razlagati tako, da

   bi moralo imeti nacionalno sodišče, če ta določba v času sklenitve zgoraj navedene pogodbe še ni bila prenesena v nacionalno pravo, vsekakor možnost, da presodi nepoštenost pogodbenega pogoja v smislu člena 3 te direktive, ne glede na odgovor na vprašanje, ali se ta pogoj nanaša na glavni predmet pogodbe ali na ustreznost cene in plačila na eni strani ter storitev ali blaga, ki jih je treba zagotoviti v zameno, na drugi strani, kar velja tudi v primeru, da je prodajalec ali ponudnik navedeni pogoj predhodno sestavil v jasnem, razumljivem jeziku.

3. Člen 5 Direktive 93/13, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83,

je treba razlagati tako, da

zahteva, da morajo biti pogodbeni pogoji sestavljeni v „jasnem, razumljivem jeziku“, podjetju, ki ponuja storitve za športni razvoj in karierno pomoč, nalaga, da mlademu športniku zagotovi zadostne informacije, da lahko ta sprejme informirano odločitev na podlagi natančnih podatkov, kar pomeni, da mora biti pogodbeni pogoj ne le formalno in slovnično razumljiv, ampak mora potrošniku tudi omogočiti, da po eni strani v celoti razume velike denarne posledice, do katerih bi lahko ta pogoj privedel z vidika njegovih finančnih zavez, in da po drugi strani lahko presodi ustreznost v razmerju do celotne vrednosti storitev, ki jih ponuja to podjetje.

4. Člen 3(1) Direktive 93/13, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83,

je treba razlagati tako, da

sta pri presoji morebitne nepoštenosti pogoja iz pogodbe o opravljanju podpornih storitev za športni razvoj in kariero, ki določa, da se mladi športnik, ki je v vlogi potrošnika, za zagotovitev teh storitev zaveže k plačilu zneska v višini 10 % prihodkov, ki jih bo prejel v naslednjih 15 letih, če bo postal poklicni športnik, upoštevna morebitno nespoštovanje zahteve po „dobri veri“ in obstoj morebitnega „znatnega neravnotežja“ v škodo potrošnika, pri čemer je treba upoštevati zlasti obstoj pravil, ki se uporabljajo v nacionalnem pravu, kadar med strankama ni sporazuma, da se presodi, ali in – odvisno od primera – koliko pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo, v primeru neobstoja takih pravil pa tržne prakse na datum sklenitve navedene pogodbe, kar zadeva plačilo na zadevnem športnem področju, če so lojalne in pravične, ter naravo blaga ali storitev, ki so predmet pogodbe – ob hkratnem sklicevanju na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe, ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je ta odvisna – ter zlasti odgovoriti na vprašanje, ali zahtevano plačilo ustreza tržni vrednosti v zadevnem športnem sektorju, pri čemer se je treba posebej zavedati tveganja, ki ga za prodajalca ali ponudnika pomeni dejstvo, da nima nobenega jamstva, da bo prejel plačilo, če mladi športnik ne bo postal poklicni športnik.

5. Člen 6(1) Direktive 93/13, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83,

je treba razlagati tako, da

je treba pogodbeni pogoj, ki je bil razglašen za nepoštenega, načeloma obravnavati, kot da ni nikoli obstajal, tako da ne sme imeti nobenega učinka na potrošnika, za katerega bi bilo treba vzpostaviti pravni in dejanski položaj, v kakršnem bi bil, če navedenega pogoja ne bi bilo, ne da bi mu nacionalno sodišče lahko naložilo plačilo kakršnega koli zneska iz naslova plačila, določenega s pogojem, razglašenim za nepoštenega, pa naj bo ta znižan na višino stroškov, ki so dejansko nastali za prodajalca ali ponudnika v okviru izpolnjevanja pogodbe, ali ne.

6. Člen 3(1) in člen 4(1) Direktive 93/13, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/83, v povezavi s členom 24(2) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

je treba razlagati tako, da

je treba v okviru presoje nepoštenosti pogoja upoštevati okoliščino, da zadevni potrošnik, ki je bil mladoleten, pripada še posebej dovzetni skupini, vendar ne da bi pri tem zanemarili druge okoliščine iz časa sklenitve te pogodbe, kot sta dejstvo, da sta tega mladoletnika zastopala starša, in stopnja njegove zrelosti.